

CAES. BARONII

182
S. R. E. PRESBYTERI CARD.

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI

Sedis Apostolicæ Bibliothecarij,

Parænesis

Ad Rempublicam Venetam.



R O M A E

M. DC. VI.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

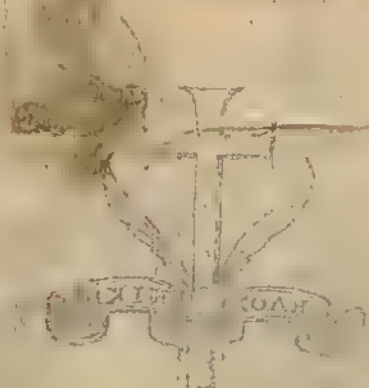
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

1897

1897

1897



R O M A N

1897

CAES. BARONI

S. R. E. PRESBYTERI CARD.

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI

Sedis Apostolicæ Bibliothecarij ,

Paranesis ,

Ad Rempublicam Venetam .



OLEO vehementer, quod hortaturus vos, quos plurimum diligo, nullis tamen salutationibus, quæ communicatorijs ac pacificis^a litteris inter Catholicos, Catholica communicatione coniunctos, in concordia^a symbolum; præfigi consuevere, more maiorum, permulcere liceat: sed salutationibus intercisis, non aliter, quam si ad homines extra Christianam religionem errantes Gentiles ipsos scribendum foret, vobiscum agere fas sit: iubente id potissimum Domino^b nostro Christo IESU, vt ^b Matth. 1 qui Ecclesiam non audierit, sit nobis tamquam Ethnicus & Publicanus. cum tamen his infelicibus vos ipsos reddideritis infeliciores; siquidem non solum Ecclesiam non audistis, sed spreuistis, contempsistis, ignominia summa insuper affecistis, publicis datis litteris, omni execratione dignissimis, quas tamquam ostentum Ecclesia vniuersalis exhorruit, & vt monstrum excussit. Quis Orthodoxorum, timens Deum, qui legat vestras litteras contemptu plenas, non statim offensi numinis zelo exastuans, ex intimis præcordijs in propheticum^c illud erumpat: Obstupescite cæli super hoc, & ^c Ierem. 2. portæ eius desolamini vehementer,] cum portæ^d inferi adeo ^d Matth. 1 extolluntur contra Regnum cælorum, quod est Ecclesia, ac ipsum Dominum? At sicut omnium in Deum bellum gerentium certus est casus, ita nec dubia ruina, secundum illud sa-

a *Ecc. 27.* *tratum sententiarum* : Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet.]

Cum igitur ea sit communis vox exclamantium in vos Orthodoxorum: flere ne potuerunt sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ad quos non solum sit capitis, ipsius Romani Pontificis defensio spectat, sed qui cuiuscumque pro ecclesiastica libertate tuendâ laborantis suscipere patrocinium teneantur, ita ad eos martyrij candidato scribente, & iam sanguinis voce clamante S. Thoma Cantuariensi Archiepi-

b *Ced. Var. in*
App. ep. S. Thom.

scopo : *b* Qua conscientia dissimulatis iniuriam Christo illatam in me, immo & in vobis, qui Christi vicem gerere debetis in terra? Nonne causa mea simul vestra est? immo penitus vestra, tueri videlicet tuentes ecclesiasticam immunitatem?] Tanto igitur classico excitati, hortationem aggredimur, sed quæ me prius doloris iaculis seriat, & vos pungat reprehensionis aculeis ad salutem paratis. ita enim dicitur exuberans dilectionis affectio, qua sitio salutem vestram in visceribus Christi. Vnde & huius series exhortationis emanat, nempe de corde puro cōscientia bona & fide non ficta.

c *1. Tim. 1.*

Quamobrem occurrentes vestræ manifestæ perditioni, hisce vos (vt in re valde seria) diuinis oraculis compellare compellimur: Quare *d* auersus est populus iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi & auscultraui, nemo quod bonum est loquitur: nullus est qui agat poenitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad proeliū.] vt visus sit optasse, quod fugiendum esset maximum omnium in alium. Auersio plane illa contentiosa est, qua diluenda peccata, ad poenitentiam patefacta, atque damnata verbis ac scriptis, mira animi firmitate, immo dura obstinatione, ac furenti pertinacia defendi dicuntur ab omnibus, dum omnium nomine Senatorum litteræ aduersariæ promulgantur: cum tamen probe nouerimus, studia ista haud ab omnibus Senatoribus comprobari, immo prudentiorum sententijs condemnari, atque lacrymis deplorari. Et quamuis aduersantes dicant (quod ibidem subiicitur a Ieremia) Sapientes

nos sumus, & lex Domini nobiscum est. in eos ipse ista retor-
quet, dicens: Vere mendacium operatus est stylus mendax
Scribarum.] vt merito illis, quos eadem peccata perstringunt,
urgent, & damnant, timendum sit, ne eadem quæ ibi subijci-
tur diuinitus immissa vindicta in exterminium gentis illius,
vos maneat, vt feriat, perdat, atque consumat. quod Deus
a vobis auertat. Contingar enim me prius vita fungi, quam
ista adeo faneſta videre. Sumus, sumus, sicut & fuimus sem-
per (restis est Deus) omnium vestrum amanrissimi & stu-
diosissimi, semper memores charitatis vestræ, qua nos exce-
pistis, cum Venetias venissemus, vt quantumlibet immeritus,
& peccator, de vobis tamen mihi sit propenodum predican-
dum, quod Apostolus ait de Galatis: ^a Sicut Angelum Dei ^{a Galat. 4.}
excepistis me, sicut Christum IESVM.] memores & frequen-
tis per dies singulos concursus & accursus amplissimorum
Senatorum, arque illustrissimorum magistratum, nos con-
uenientium, & (secundum illud Ioannis ^b) deducen- ^{b Ioan. ep. 3.}
tium Deo.] Cum & quadam amoris exuberantia coegistis,
& extorsistis importune impertiti vobis aliquid gratiæ spiri-
tualis in ministerio verbi Dei, vt sic penes vos nostri aposto-
larus licet indigne perfuncti remanserint qualiacumque im-
pressa vestigia. Currebatis bene, quis vos impediuit veritari ^{c Galat. 5.}
non obedire? (sic vos arguam verbis Apostoli.) Vtinam ab-
scindantur qui conturbant vos,] & mergunt in profundum
abyssi, ipsum imum barathrum peccatorum, quod est disci-
plinæ contemptus. sic enim in sacris oraculis scriptum ^d est: ^{d Prov. 18.}
Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.]

Ad quod puniendū siue expiandum delictum, quo ipse pec-
cans perpurgari nolit inuirus, quod non accuset, magis autē
defendat, opus fuerit ecclesiastico consilatorio censurarum.
(Est enim ignis in Sion, & caminus eius in Ierusalem) ad ^{e Isai. 31.}
combustionem peccatorum. In qua quidem fornace sic ar-
det ignis, vt purget, non autem consumat nisi peccatum.
Nam & ^f Corinthius ab Apostolo in hanc est fornacem im-
missus, in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domi-
ni. ita plane vbi bono remedio vritur bene patiens, accidit
iuxta illud Prouerbiorum: ^g Aufer rubiginem de argento, & ^{g Prov. 25.}
egre-

egredietur vas purissimum : aufer impietatem de vultu Regis,
 & firmabitur iustitia thronus eius.] fiatq. quod & per Itaiā
 a Isai. 1. est pollicitus eidem populo suo, dicens : Conuertam manum
 meam ad te, & excoquam ad purum scoriā tuam, & auferam
 omne stannum tuum, & restituiam iudices tuos, vt fuerunt
 prius, & Consiliarios tuos, sicut antiquitus. Post hæc
 vocaberis Ciuitas iusti, Vrbs fidelis.] Ita quidem agitur res felici-
 ter, si qui ad putgandum in conflatorium mittitur, non
 contradicat, nec augeat potius resistendo peccatū. Est enim
 tantæ officinæ opifex Deus, idemq. ignis Dominus noster
 b Malach. 3. IESVS Christus, quod b Malachiæ diuinitus ostensum est,
 qui ait : Ipse quasi ignis conflans,] & quod subdit : Sede-
 bit conflans & emundans argentum.] Qui & docuit ista
 c Ioan. 15. suos Apostolos : Omnia, c inquit, quæ audiui a Patre meo,
 nota feci vobis] & collaborat vna cum ipsis. Nam hæc ad
 eos : Vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.]
 d Matth. 16. Præficiens vero operi d Petrum, hæc ad eum : Tibi dabo cla-
 ues regni cælorum. Quodcumque ligaueris super terram,
 erit ligatum & in cælis : & quodcumque solueris super ter-
 ram, erit solutum & in cælis.] & spondens affore iugiter præ-
 sentia sua ait : Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine
 meo : ego in medio eorum sum.] & contestans, se etiam non
 e Luc. 10. solum cum suis, sed & in suis esse, adjicit : Qui vos audit, me
 audit, & qui vos spernit, me spernit.]

Vnde summa fiducia, qui diuinitus ab eo ipso successor
 subrogatus est Paulus, Pauli his potuerit ac debuérunt vti ver-
 bis : f 2. Cor. 13. An experimentum queritis eius qui in me loquitur
 Christus ? Quibus est vsus verbis Apostolus, cum commina-
 tus est supplicium Corinthiis delinquentibus, vt sciret Ec-
 clesia, vltori scelerum assistere Deum Episcopo, eius honora-
 re ministerium, approbare auctoritatem. Hoc vniuersorum
 sanctorum Patrum concilium probat : quod denique scriptor
 suorum temporum luculentissimus Petrus ad Cælestinum
 Pontificem scribens, his verbis insinuat : Princeps Aposto-
 lorum adhuc in Apostolica Sede regnat & imperat, & in
 medio est constitutus iudiciarius rigor. Illudq. restat, vt ex-
 tatis in maleficos, Pater, gladium Petri, quem ad hoc consti-
 tuit

tuit super gentes, & regna. Christi Crux antecellit Cæsaris aquilas: gladius Petri gladio Constantini, & Apostolica Sedes præiudicat Imperatoriæ potestati. Vestra potestas a Deo est, an ab hominibus? Nunc Deus deorum locurus est vobis in Petro Apostolo, dicens: *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis* ^{Matth. 16.}] Non ergo degenerat in herede Petri dignitatis Apostolicæ reuerenda successio.

Paulus igitur, idemq. Petrus, vicem Christi agens in terris, suorum sanctissimorum prædecessorum exemplo, salubre, idemq. necessarium ad salutem remedium est operatus in vobis, iam in certum prolapsis interitum, quo Imperatores & Reges eodē morbo duræ pertinaciæ laborantes redditi sunt pristinae sanitati, & inter alios, qui penes vos curatus est Fridericus Acenobarbus, diuturnus & obstinatus hostis Ecclesiæ; cupidissimusq. idē Pontifex vestræ salutis, salutaria vincula parauit, ad perpurgationem conflatorium amoris incendit, cum in vos tonitruū instar cælitus lapsi ad perterrendum, potius quam ad perdendum, salutem sententiā excommunicationis intorsit in sacro illo eodemq. pleno fratrum cōfessu, vniuscuiusque rogata sententia. Tunc plane accidit secundū illud ^b propheticum: Commota sunt superliminaria cardinū a voce clamantis.] Cum nimirum sacro suffragio reuerendissimorum S.R.E. Cardinalium eadē sententia diuersis rationibus stabilita, disertis verbis asserta, magna animi constantia confirmatur ab omnibus, & roboratur: quod scirent omnes, a Deo decretum, quod esset per eius Vicarium promulgatum summa prudentia, atque scientia. sic namque ipsi, rem tantam agentes maiorum suorum exemplo, memores patriæ vocis, qua olim ^c Romanus Clerus ira litteris contra ingruentes schismaticos sanctū allocutus est Cyprianū: Absit ab Ecclesia Romana, vigorem suū iam profana facilitate dimittere, & nervos seueritatis, euerfa Fidei maiestate, dissoluere, &c.] Sicq. pristinum retinuerunt cum sano capite coniuncta membra vigorem. Factum est igitur, vt quod maiorū exemplo fuerat faciendum, & facientibus bene cēssisse sciretur.

At hic (quod lamentatus est ^d Ieremias) defecit sufflato- ^d Ierem. 6.
rium,

rium, in igne combustum est plumbum. Frustra conflavit conflator; malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.] & quod queritur ^a Ezechiel dicens: Multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Immunditia tua execrabilis; quia mundare te volui, & non es munda-
^a *Ezech. 24.* a sordibus tuis. Ego Dominus locutus sum.] Quibus ita peccantibus alterum de duobus. euenire solet; & quod terribilius, illud, vt istiusmodi a Deo penitus deferantur, secundum
^b *Jerem. 51.* illud diuinum oraculum: ^b Curauimus Babylonem; & non est sanata: derelinquamus eam.] Vt sit maxima omnium illa comminatio, quam intulit in furore suo per ^c Ezechielem: Requiescet indignatio mea in te; & auferetur zelus meus a te; & quiescam, nec irascar amplius.] Vnde & deducta vulgata illa antiquorum ore sententia: a priscis ^d etiam
^d *Senec. de diuin. præu. c. 3 ex Demetrio.* Gentilibus tamquam axioma recepta: Nihil esse infelicius felicitate peccantium,] ab antiquis etiam Christianæ religionis ^e tractatoribus pariter usurpata. Alterum vero totum misericors; & peccantibus maxime vtile: nempe vt qui in conflatorio Ecclesie sancto propter ipsorum repugnantem
^e *Origen. in Ps. viarch. Hieron. epist. 33.* malitia, & aduersante proteruita, mundari non meruerunt: in aliam longe ardentiotem, manibus hostium preparatam, incensamq. hostilibus flammis fornacem comburendi mittantur, vt factum est populo Iudæorum, cum eorum ciuitas cum templo in direptionem, combustionem; & desolationem; ipsi autem dati sunt in captiuitatem Assyriorum, ad quos ista declamauerat iussu Domini Prophetæ sanctus: ^f *Ezech. 22.* Eo quod
^f *Ezech. 22.* versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, vt succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam: & conflabo vos: Et congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei; & conflabimini in medio eius &c.] quæ hæc & alia ibi posita immensa mala; quæ ramen & exoptanda magis fuerint; quam relinqui miseros obstinate peccantes, maiori ira Dei in æternum plestendos.

At quid profuit, quod tu, cōfringens iugū Domini, & rumpens vincula ipsius, dixisti: ^g Non seruiam?] Cū ista conuertantur in damnum tuum, sicut populo illi, qui ligneas ^h con-

^g *Jerem. 2.*
^h *Idem. 28.*

fringens catenas, expertus est ferteas. Sic (inquiens Dominus) malitia tua ^a arguet te, & auersio tua increpabit te, & scito, quia malum, & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum.] Vis scire quam malum? ex verbis Domini facile est subducere rationem. Qui contestatus, ne vel vnus ex pusillis, qui in eum crederent, contemni deberet, est comminatus supplicium quam acerbissimum in eum, qui scandalizauerit ^b vnum de pusillis. adeo vt ne in illud incurreret, expediret potius, vt suspenderetur mola asinaria de collo eius, & demergeretur in profundum maris. Quæ, rogo, poena manebit peccantem in maximum, si ita horrenda atque terribilis teneat eum, qui peccauerit in pusillum? vnde merito tunc illud Dominus exclamauit: Væ mundo a scandalis.]

Vis adhuc scire quam amarum? prophetica veluti in te conuersa oracula intuere. Est namque sermo Dei gladius vtraque ^c parte acutus ad feriendum, sicuti anteriora, etiam posteriora: vt vbi par culpa, par feriat quoque vindicta. Ieremiã iraque ^d audi & pauesce dicentem: Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.] Præcisam namque te pedali præcisione a trunco per excommunicationis sententiam constar. Posthac bona quænam spectanda? & mala quæ non timenda? a radice præciso ramo quis vltius viror? Radix est namque ex sententia ^e Cypriani ipsa Romana Ecclesia, quæ plurimo germine se diffundens in arborem, in Catholicam crescat, & qua si præciditur ramus, arescit ad ignem. Ipsa quippe omnium in terra marer, vt Deus in celo Pater. Adeo vt eiusdem ^f sententia Martyris, habere non possit Deum Patrem, qui non habet Ecclesiam matrem,] Romanam intelligens, dum ait, quod in Petro vna Christi Ecclesia, vna Cathedra demonstratur. Vides igitur quam amarum, præcisam te ab Ecclesia, præcisam esse pariter a Domino Deo tuo? Hæc yero damna vestra duplicantur mensura conferta & coagitata, si non sentitis ea vestra colla prementia; sed si contemnitis, centuplicantur ipsa, immo crescunt in infinitum. quæ tantâ mala vt caueatis, hortamur, rogamus magis, & exoramus.

Sed quoniam vos, vt olim auersatrix & Israel incredibili ad-

uersus Deū contendēs pertinacia, adhuc insane dicebat: Absque peccato, & innocens ego sum.] cum Deus ad eam: Ego iudicio contendā tecum, eo quod dixeris: Non peccaui,] vos, inquā, excusantes excusationes in peccatis, immo defendentes, & redarguentes qui iuste redarguunt, Deo pugnaciter & Ecclesiæ restitistis: prouoco vos ad prima Christianæ Fidei rudimēta, immo ad ipsius Naturæ cunabula, a quibus aberrantes, per deuia ferri, inferriq. in abrupta præcipiria sit necesse.

Iure namque diuino atque humano sacra a profanis esse debere distincta, & diuersæ censi penitus rationis: norit omnes, adeo ut de his nulla dubitatio esse possit. Sacra autē quā illæsa voluerit Deus in sua Ecclesia conseruari: cum plurima suppetant ex diuinis Scripturis exempla, vnum vel alterum tantummodo referemus, ut sic breuiter causam absoluiamus.

Quo enim ista cuique hominum magis parerent ad sensum, voluit Deus altissimi parietis interstitio sacras ædes a profanis esse in templo diuisas, vsque adeo, ut nequaquā Regibus liceret illum a Deo constitutum terminum transilire, sed neque eideni appropinquare absque numinis offensa grauissima.

Exech. 43. Hinc vehemens illa querela Domini in Ezechiele aduersus Reges Iuda: Fabricati sunt, inquit, limen suum iuxta limen meum, & postes suos iuxta postes meos (& murus erat inter me & eos) & polluerunt nomen sanctum meum, &c.] Si igitur non licuit Regibus appropinquasse termino præstituro inter sacra atque profana: quomodo in eum irrumpere, & suos intra sacra septa erigere patietes licuisset? Ita plane erudiens Principes, longe diuersa esse inter se iura remporum, atque regnorum. Quod omnibus considerandum proponi volens Deus, sic alloquitur Ezechielem: Tu autem, fili hominis, ostende domui Israel replam: & confundantur ab iniquitatibus suis, & meriantur fabricam, & erubescant quæ fecerunt.] Ita plane fiet, ut & vos ista mercentes, erubescatis: vnde & magis poenitear, non solum limen & postes iuxta sacrum parietem extruxisse, sed sacrum dissipasse, & vestrum erexisse, dum quæ sunt Ecclesiæ iura peruasistis. quamobrem in vos illud accipite dictum ab *Isai. 30.* *Isai:* ^b Erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requi-

requisita in muro excelsso, quoniam subito, dum non speratur, venit contritio eius, & comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione perualida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.] Sed ne fiant ista, hortamur, anteuertite precibus & poenitentia.

Hæc de muro ex veteri Testamēto, quæ in figura contingebant illis, in Nouū transferenda esse spiritali sensu monemur, sed latiori mensura. Etenim in Christi Ecclesia non murum vnū tantūmodo diuidentē inter sacra atque profana positum esse scimus, sed murum & antemurale, vt cecinit suo cantico Isaias, dicens: Saluator ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas, & ingrediatur gens iusta custodiens veritatem,] non autē profanans sacra, diuina conculcans, temerans sancta, & dissipans Sanctuariū, quæ cū intus fuerit, iubetur proijci ab ecclesia, secundū illud ^a Apocalypsis: Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendaciū.] in quorum sortem confecti ident ^b Isaias, qui leges iniquas statuunt, dicens: Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes, iniustitiam scripserunt. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, ne incurramini sub vinculo, & cum interfecitis cadatis?] hæc tanta mala aggregata audiuius, exigente diuina vindicta, in condentes leges iniquas. Sed quid si addatur, præscribi eas & non subditis? plane tyrannicum esse, vno omnes ore clamabunt. Et si apponatur, & sacris? nomen sacrilegorum non effugient. Quod tantum crimen mox præcipuum sensit ^c Petrum ultorem. Cui non satis visum in ultionem facinoris eiusinodi delinquentes sententia anathematis ab Ecclesia separare; sed in terrorem credentium voluit eos interfecisse spiritu oris sui, ira horribili delinquentium poena sanciens in Ecclesia disciplinam, ne dicata semel saltem mentis proposito dona Deo, quis impie auderet attingere. Quod plane eo redditur execrabilius scelus, si lege firmetur, vt iure fieri videatur, quod contra ius diuinum etiam

^a Isai. 26.^b Apoc. 22.^c Isai. 10.^d Act. 5.

vsurpatur. Stent igitur altissimi iidemq. fortissimi diuidentes sacra a profanis exaltati a Christo parietes, quibus Imperia sunt diuina lege distincta, vt quæ sunt Cæsaris Cæsari^a, & quæ sunt Dei Deo reddantur, ne quid a Principibus aduersus personas Deo dicatas, vel bona eidem oblata, aut intra ipsi debita vendicetur.

In quibus attendite quorupliciter deliquistis, cum primo leges sancieritis in non vobis subditos homines Deo sacros; deinde quod ruleritis eas aduersus loca sacra, & res sacras, nempe bona Deo dicata; ac quod denique iura sacra, vt vestra statueretis, penitus euerteritis, & quidem non sine magno periculo lædendæ Catholicæ Fidei, in cōfundendo, immo evertendo ordinem hierarchicum, a Deo in ipsa Ecclesia Catholica antiquitus institutum, a Christo confirmatum, prædicatum ab Apostolis, assertum in Concilijs, roboratum traditione, cultuq. receptum ab omnibus orthodoxis Principibus, & alijs cunctis inferioris ordinis Christianis. Quæ enim (inquit^b Apostolus) sunt a Deo, ordinata sunt.] interuertitur quidem ordo hierarchicus, si quæ sunt alterius, alter sibi perperam sumat. De huiusmodi enim idem^c Apostolus, qui fixos terminos sacros transgrediuntur, hæc ait: Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti,] vt pote redditæ malo opere iniustissimi.

Quid igitur vobis arrogatis. de iuribus ecclesiasticis sancite leges, easdemq. aduersarias legibus ecclesiasticis, quandoquidem laicis inconcessum sit etiã proficuas præscribere de his leges? Audite quid in Romano Concilio sub Simplicio Papa fuerit astitutū, vbi agens Basilius vicem Odoacri Regis, legem tulit de nō alienandis bonis ecclesiasticis: cui vos contrariam promulgatis, vt alienari omnino debeant. Intercessit enim tunc Maximus Bleranus Episcopus, qui conuersus ad sanctam Synodū dixit: De me licuit laico legem dare? Respondēs sancta Synodus, dixit: Non licuit, & recitata in Synodo ipsa lege, hæc de ea Eulalius Episcopus Syracusanus: Scriptura, quæ in sacro Concilio est recitata, nempe constitutio de non alienandis bonis ecclesiasticis,

euentiffimis documentis constat esse inuálida. Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamuis religiosis, quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vñquam attributa facultas, videtur. Deinde, quod nullius Præfulis Apostolicæ Sedis scriptione firmetur &c.] Si istas neruosas adeo antiqui Patres nostri in Romano Concilio aduersus laicos legislatores dixere sententias: tolerabimus nos latas a vobis leges iniustas, atque damnosas, bona ecclesiastica dissipantes? cum latas a Regibus pro eorundem conseruatione proficuas, ea tantum ratione, quod non esset laicorum præscribere sacerdotibus leges, Patres continuo abrogarunt?

Quam autem fuerint cauti posteriores orthodoxi Imperatores Occidentales, ne quid inconsulto Romano Pontifice statuerent in Ecclesia, etiam si pro Ecclesia: deducantur in exemplū vertices illi sæcularis potētiae, toto orbe conspicui, Christianissimi Imperatores Carolus Magnus, & Ludouicus Pius, qui summa religione colligentes in vñū diligentia sanctorum monachorū leges ecclesiasticas suis admixtas: non nisi eas prius recognitas ab Episcopis, probatas vero ab Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, edere præsumpserunt, prout ex eorundem præfationibus constat. Qui plane nihil antiquius semper habuerint, quam ecclesiasticam libertatem, in primis vero auctoritatem primariam Romanæ Ecclesiæ sarram testam posteritati mandare. Hinc illud apud eos: ^a Constitutiones contra canones & decreta Præfulum Romanorum, seu reliquorum pontificum, vel bonos mores, nullius sint momenti.] & inferius de auctoritate Papæ super omnes Episcopos: ^b Comprouincialis Synodus retractetur per Vicarios. Vñ his Romæ Episcopi, si ipse decreuerit.] Quod si quid criminofum per clericos committi contingeret, quid in eos agendū, censeret Carolus cum Episcopis Romanum Pontificem consulendum. itē ^c Lib. 7. sp. 137. dem, ne quid graue, incōsulto Romano Pontifice ageretur: &, Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ: ad Sedem Apostolicam (vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit) incunctanter referantur.] Si hæc ergo, quæ in fauo-

^a Capitul. lib. 2. c. 267. 267.

^b Lib. 5. c. 33.

^c Lib. 7. sp. 137.

a Iam. Dama.
de imag. ar. a.

fauorem Ecclesiæ sancita essent, non absque confirmatione summi Patris Romani Pontificis edere præsumpserunt Imperatores Christianissimi: qua fronte alij, quorumve exemplo, nisi Iuliani Apostatæ, vel aliorum tyrannorum; aduersarias sanctæ Ecclesiæ iuribus leges scribunt, & promulgant? Audite post alios ex Ioanne^a Damasceno, quorundam sit iura ecclesiastica condere, cum post multa eodem argumento tractata subiicit ista: Regum est ciuilis administratio; ecclesiastica vero constitutio pastorum, atque doctorum.] & inferius: Non suscipio Regem sibi sacerdotium per tyrannidem vendicantem.] & post enumeratos Imperatores Orientales tyrannice rem agenres subdit: Non regijs regulis, sed Parrum institutis tam scriptis, quam non scriptis Ecclesiam censeo constitui, & gubernari debere.]

Sed audite optimi Imperatoris Basilij Macedonis verba, & exempla imitamini, ita in Oâtaua Synodo œcumenica, Catholicos laicos alloquentis: De vobis autē laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute cōuersamini, quid amplius dicā, quam quia nullo modo nobis licet de ecclesiasticis causis sermonem mouere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & vniuersali Synodo aduersari. Hoc enim inuestigare & quærere, Patriarcharum, pontificū, & sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi & ligandi potestatem habent, qui ecclesiasticas & cælestes adepti sunt clauēs: nō nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, hoc est benedici, qui ligari, vel a ligamento solui egemus. Quantacumque enim religionis & sapientiæ laicus existat, vel etiam si vniuersa virtute intus polleat, donec laicus est, ouis vocari non desinet. Rursus Episcopus quantacumque sit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec Antistes est, & veritatis verbum recte prædicauerit, pastoris vocationis & dignitatis damna nō patitur. Quæ ergo nobis ratio est in ordine oriū constitutis pastores verborum subtilitate discutiendi, & ea quæ super nos sunt, quærendi, & ambiendi? Oportet ergo nos cum timore & fide sincera hos audire, & facies

cies eorū vereri: cum sint ministri Domini omnipotentis, & huius formam possideant & nihil amplius, quam quæ nostri ordinis sunt, requirere. Nunc autem, vt videmus, adeo multos malitia in insaniam accendit, vt obliuiscētes proprii ordinis, & quod pedes sint, minime cogitantes, legent ponere velint oculis, non vt natura se habet.] & inferius: Itaque moneo & exhortor omnes, qui tales sunt, vt maledictum & alternum odium auercentes, & iudicare iudices desinant, attendant sibi, & secundum diuinam voluntatem conuersari contendant. Nam non quiescet supremū Iudicium, sed contra dissidentes diuinus furor stillabit, & iustam vltionem opere cunctis ostendet.] hæc Basiliius. Quæ paulo fufius ad verbum retulisse volumus, vt tanti Imperatoris exemplo intelligatis, quam reuerentiam & obedientiam rebus ac personis ecclesiasticis exhibere debeatis. Sed alia innumerabilia eaq. clarissima in hoc genere exempla breuitatis causa recensere prætermittimus.

Est autem illud omnino falsum, quod ad peccati excusationem affectis, id ipsum scilicet factitatum a vestris antecessoribus, qui se nemini subiicientes, quod proficuum, Reipublicæ videretur, hoc statuerent. At secus quidem illi, qui quod sibi scirent legibus ecclesiasticis inconcessum, nequaquam audebant decernere suis legibus, sed extorquendum putabant per Patriarcham, quod negandum sibi scirent a Romano Pontifice. In hoc sane vobis modestiores, quod non auderent condere leges de his, quæ nossent ad forum ecclesiasticum pertinere. Vt hæc autem euidentiori percipiat exemplum, cum plures extent de his litteræ, vnæ illæ, quæ & breuiores, recitandæ hic erunt Innocentij Papæ III. datæ ad Patriarcham Constantinopolitanum, ciuem Venetum, nuper creatum, cum ab iisdem Venetis simulq. Gallis ipsa Constantinopolitana ciuitas est capta anno Salutis millesimo ducentesimo quarto. Sic enim se habent, vti leguntur in codice Actorum eiusdem Pontificis. qui ita incipit a ministerio sibi a Deo credito in regimine vniuersalis Ecclesiæ:

Ad hoc (inquit Deus) Apostolicæ Sedis Antistitem, a Jerem. 1.
qui

a *Isai.* 58.

qui plenitudinem habet ecclesiasticæ potestatis, super gentes & regna constituit, ut iuxta verbum propheticum euellat & destruat, dissipet & disperdat, quæ in agro Domini tua cultura commissio inutilia reperit & nociua, iuxta quod alibi sibi præcipitur a Domino per Prophetam: ^a Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. Nos igitur attendentes iuramentum illud, quia protus illicitum, non esse seruandum, quod a te Venetijs constituto fuit a Venetis violenter extortum, sicut tua nobis insinuatio patefecit (ut videlicet neminem sis facturus Canonicum in ecclesia sanctæ Sophiæ nisi Venetæ nationis, vel qui continue per decenniū Venetijs habitasset: quodq. bona fide, modis omnibus, quibus poteris, laborabis, ut semper in ecclesia sanctæ Sophiæ sit de Venetijs Patriarcha, saluis tamen in omnibus Apostolicæ Sedis iure, auctoritate, reuerentia, & honore. Licet hæc conditio staret adiecta, ut non sit in scriptis redacta) præsentitū tibi auctoritate mandamus, & in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, quatenus iuramentum illud nequaquam obserues, cum Sanctuarium Dei non sit hereditario iure ab aliquibus possidendum, sed in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est Domino: præcauens diligenter, ne post hoc Apostolicæ Sedis præceptum in præmissis articulis iterum delinquas. Qui si de cetero solos Venetos in ecclesia sanctæ Sophiæ Canonicos institueris, aut ad hoc impenderis operam qualemcumque, ut semper in eadem ecclesia sit Venetus Patriarcha, in ipsa non ponendo Canonicum, nisi iuret, quod numquam alium nisi de Venetijs eliget, aut recipiet Patriarcham: nulla deinceps ratione super his poteris excusari. Sed nec illud obserues, quod absque iuramento diceris promississe, ut neminem Archiepiscopum præter Venetum in tota facias Romania. Ne veto prætextu iurationis canonicæ, aut cuiuscumque promissionis obtenta talia de cetero præsumantur, aut si præsumpta sint obseruentur: nos obligationes huiusmodi auctoritate Apostolica irritamus, sub interpositione anathematis prohibentes, ne quis ea obseruare præsumat: tibiq. præcipimus, ut id

Canonicis sanctæ Sophiæ nō solum instituas, sed etiam institucendo caute denunties, quatenus hoc nefas valeant evitare. Licet autem plus debueris Dominum timere, quam homines, ne iurares aliquid propter homines contra Deū: si tamen in illo iuramento per vim & metum extorto præscriptam adhibuisti cautelam, ut iuraueris, saluo in omnibus Apostolicæ Sedis iure, auctoritate, reuerentia, & honore: nos tibi delictum humiliter confitenti ex speciali gratia indulgemus, ut huiusmodi iuramentum nullum tibi possit præiudicium generare, dummodo præceptum, quod salubriter tibi facimus, ad saluandum ius, auctoritatem, reuerentiam, & honorem Apostolicæ Sedis, contra cuius statuta, ea quæ sunt iurata, redundant, fideliter exequaris.

Ceterum & si præscripta nobis a ruis Nunrijs secreto fuerint annuntiata: noueris ramen pro certo, quod quædam eorum certa relatione prius fuerant nostris auribus patefacta.] Hastenus litteræ Innocentij, quibus etsi non laudanda de maioribus vestris annuntiantur vobis, eos tamen reuerentiores fuisse, ut qui non ausi fuerint, ut vos facitis, de clericis leges sancire, satis apparet. Noueritis ex iisdem patenter, haud adeo nouum, ut insurgant Romani Pontifices vindices aduersus vestros pro tuenda libertate ecclesiastica. ita quidem Innocentius.

Qui & si adeo redarguit Patriarcham poenitentem, ad Romanam Ecclesiam supplicem confugientem, qua reprehensione, quibus comminationibus & censuris exagitasset vestros Præsules, quos non dixerim Episcopos, tanto nomine indignos, sed mercenarios, immo nec hoc nomine honestandos, cum nec sibi fuga, ut assolent mercenarii, consuluerint, sed lupos potius nominandos, qui se lupo venienti coniunxerint, atque in gregis totius internecionem miscuerint. Quod nolim contumeliæ loco dictum accipiant: mendax arguar, nisi hoc ipsum Euangelica auctoritate constiterit; nam cum præstent ipsi, quod luporum est, lupos dici debere non renuant: est namque luporum, oues dispergere, ut testatur Euangelista: *Omnes autem schismaticos dispergere, Christi & s. v. sententia illa firma-*

Luc. xi. tur, qua inquit: ^a Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit.] Quod iure in eius Vicarium transferatur, vt dispergere æque dicatur omnis, qui non colligit cum Romano Pontifice. nam audi Catholicæ Ecclesiæ tubam, sanctum ^b Hieronymum, scribentem ad Damasum Romanum Pontificem: Quicumque tecum non colligit, spargit. hoc est: Qui Christi non est, Antichristi est.] Pastorum vero est, Christo collaborare, pro eius grege ex aduerso consurgere, Principibus plus æquo sibi sumentibus sacerdotali vigore resistere, constantia infracta reprehendere. quod & nauiter ab alijs omnibus Romanis Pontificibus actitatum scimus aduersus quoscunque Principes, vt continuo insurgerent legum Principum abrogatores vel correctores. Vt fecisse sanctus ^c Gregorius inuenitur, qui legem Maurij Imperatoris, cogentem ad militiam monachos, non nisi emendatam promulgandam curauit. Præstiterunt & hoc ipsum alij inferiorum ecclesiarum Episcopi, & inter alios sanctus Ambrosius acerrimus vindex ecclesiasticæ libertatis, ne ^d inuaderetur ea aliquatenus a laicis quamuis Imperatoribus orbis dominis. Qui & legem trium Augustorum aduersariâ ecclesiasticæ libertati Mediolani tunc promulgatam ^e reuocari coegit, & edi omni errore purgatam.

Greg. lib. 2. ep. 62. & lib. 7. ep. 10.
Ambros. ep. 72. 53. ut. edit.
Cod. Theod. lib. 27. de Episc.
 Sed quid singulos memorem? iam ex sacro oecumenico Concilio inferamus hic testimoniū: ne quid Principes suis legibus sibi arrogant contra leges ecclesiasticas. In sacrosancto Chalcedonensi Concilio cum causa Episcoporum ageretur, Eustathius Berythi Episcopus sic compellauit iudices cognitores: Num secundum canones ecclesiasticos, an secundum leges Imperatoris causa dirimenda esset? Tunc iidem interlocuti iudices, ista dixere: Sacratissimo domino orbis placuit, non iuxta sacras Imperatoris litteras & pragmaticos typos res sanctissimorum Episcoporum procedere, sed secundum canones a sanctis Patribus datos. Omni igitur cessante e sacris pragmaticis definitione: canones de hoc capitulo editi legantur.] hæc iudices cognitores, qui ad sanctam Synodum conuersi, hoc ipsum rogarunt,

garunt, Vtrum ei placeat ex regulis Patrum huius causæ quæstionem examinari, an ex sacris pragmaticis? sancta Synodus dixit: Contra canones nihil pragmaticū valebit, regulæ Patrum reneant.] hæc ibi, atque modo satis de his quæ generatim spectant ad leges Principum, latas de rebus atque personis ecclesiasticis. Nunc autem speciatim (ut cominus rem agamus) descendamus ad eas, quas vos sanxistis aduersus ecclesiasticam libertatem, quarum causa ab Ecclesia Catholica sententia excommunicationis iustissime excisi estis.

Redarguimini in primis litteris Apostolicis sanxisse legē, qua cauetur, ne personæ ecclesiasticæ sæculares & regulares in bonis ecclesiasticis a laicis possessis sub quouis titulo, aut colore, iure prælationis, seu consolidationis directi cum vili dominio, aut extinctionis linæ, aut alia quavis causa bonorum prædictorum proprietatem sibi vindicare vllō vniquam tempore possint. Hoc est decretum in consilio vestro firmatum, quo iura humana pariter ac diuina subuercere nitimini. nam cum & prædones ab iniusta possessione exturbare sit vetitum, quomodo Christo ius acquisitum tollere præualetis? Verum caput hoc ad emphyteutes spectans superfluum fuerit attigisse, eo quod a vobis veluti causa cadentibus, in vestris est litteris prætermisum, iam euiecta causa vestro silentio: & quidem prudenter a male coeptis desistentibus, manus dantibus. Quod si in reliquis id ipsum præstitissetis, vere sapientium specimen numquam obliuione delendum posteris edidissetis, quibus tantopere frustra laboratis præscribere leges Deo penitus aduersarias.

Exagitamini insuper litteris Apostolicis, per vos statutum, Ne quis ecclesias, monasteria, hospitalia, atque alias religiosas domos Venerijs, & vbiq; locorum dominio vestro subiectorum sine vestra speciali licentia fundet & erigat. Quam autem contra ius, fasq; id præsumpseritis, quæ dicturi sumus, vos commonebunt. ^{a Ambrosius, ep. 33.} Clamat S. Ambrosius, cum vel vnam saltem ecclesiā in amplissima Mediolanensi ciuitate Valentinianus orthodoxus Imperator, exposceret,

& in negatam itrumperet, inquit: Domum priuati nullo potes iure temerare; domū Dei existimas auferendam? allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Noli te grauare, Imperator, et putes te in ea quæ diuina sunt; Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere; si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: ^a Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non factorum. Iterum dicitur mandasse: Debeo & ego vnā basilicam habere. Respondi: Non sibi licet illam habere.] hæc sanctus Ambrosius ad Valentinianum orthodoxum & bene Catholicum Imperatorem, matris Iustinæ tamen instantia causam agentem Arrianorum, qui eo, quod vi sibi vnā ecclesiā vendicare tentauit, licet dimiserit: cito citius expertus est, quod Sanctus fuerat comminatus, ut tyranni gladijs cōfossus desierit imperare. Quod S. Ambrosius in Occidente, id ipsum præstitit sanctus Ioannes ^b Chrysostomus in Oriente. Cum Gaina tyrannus peteret dari Constantinopoli ecclesiā vnā, & ad hanc concedendam Imperator inclinaretur Arcadius: restitit vtrique Chrysostomus, Imperatori scilicet, quod promitteret, quod sub iure suo non esset repositum; & tyranno, quod male peteret, quod non esset Imperatoris.

Sed non solum id tanti professi sunt sacerdotes, sed etiam ipsi modestissimi Imperatores. Nam illa Occidentalis Imperij culmina Augustissima, æque ac robore militari potentia, simulq. doctrina rerum sacrarum conspicua, Carolus & Ludouicus, cum faterentur super ecclesias nullum sibi vendicandum esse dominium, vere legitimi laudati sunt Imperatores, ut qui lege scripta professi sunt, non tantum in ecclesiarum constructione aliquod ius non esse concessum Imperatoribus, sed neque absque Episcopi licentia, domi suæ Oratorij construendi habere aliquā facultatē. quod probe cognitum pragmatica sanctione ira relinquere voluere testatum, his verbis: ^c Placuit nobis, ut (sicut ab Episcopis & reliquis sacerdotibus, ac Dei seruis admoniti fuimus) ne capellæ in nostro palatio, vel alicubi sine
per-

^a *Matth. 22.*

^b *Theod. lib. 5. c. 37.*

^c *Lib. 2. c. 382.*

permissu Episcopi, in cuius est parochia, fiant.] Si igitur nec capellam vnam & in suo palatio ædificandi absque licentia Episcopi tanti Imperatores facultatem se habere testari sunt; quomodo ædificandi ecclesias, & alia religiosa loca dandi licentiam, vel negandi, vos ita vobis arrogatis auctoritatem?

Verum habetis vos, quo magnopere gloriemini, habetis quem ostendatis vestræ legis auctorem Nicephorum Phocam Constantinopolitanum Imperatorem, qui reperitur vestræ similem condidisse legem, quam ob eius turpitudinem oportuit promulgasse elegantioribus fucatam coloribus. Ac plane talem vos imitatos esse hominem, est ut ex hoc magnopere erubescatis, utpote monstruosum, scedum, tam Græcorum, quam Latinorum historicorum, & Luitprandi Episcopi Cremonensis apud eum legatione perfuncti stylo exagitatum, & ad summam turpitudinem denigratum, atque infamissime deformatum: Huius Imperatoris, inquam, de his constitutio extat, sed decurtata apud Theodorum Balsamonē, integra vero in codice Iuris Græcorum libro secundo Nouellarum constitutionū Imperatorum, quam ob nimiam, deformem, & execrabilem prolixitatem hic describere prætermisimus. consulat ipse Lector, si libet, eximie turpitudinis monumentum, sed e Græcorum fontibus per vos tamquā a Solone atque Lycurgo depromptum. quā quidem tot coloratam fucis sanctionem quis ipso primo eius inuiri, meretricio deceptus ornatu, conremnendam esse putarit? Sed mala quæ secum plurima vexit, prudentiorem successorem reddidit Impetorem. Utpote quæ primū quidem auctori suo pepererit clades immensas, parauerit Imperium funestissimum, & tandem eadem attulerit mortem acerbissimam. Sed nec finis malorum in nece promulgatoris, verum quamdiū sanctio illa non sancta, sed impia viguit (quod fuit spacium annorum vigintrium) vigēs iugiter ipsa fuerit pestis totius Imperij. quod disertis verbis testatus est, qui eam abrogauit Basilius iunior Imperator, cuius constitutio a Theodoro Balsamone sic breuiter recitatur:

Diuinitus constituta maiestas nostra, cum & a monachis, quorum testata pietas ac virtus est, & ab alijs multis cognouerit, legem a domino Nicephoro vsurpatore Imperij de ecclesijs Dei, religiosisque domibus latam cum præsentium malorum, tum vniuersalis huius subuersionis atque confusiois causam & radicem extitisse, velut non ad iniuriam, contumeliâmq. dumtaxat ecclesiarum & religiosarum domuum, sed ipsius quoque Dei conditam: cumq. adeo re ipsa sic comparatum id esse compererit (nam ex quo lex ista robur habuit, nihil boni penitus in hodiernum vsque diem ætatis nostræ contigit, sed potius e contrario nullum omnino genus calamitatis intermisit) statuit per religiosam hanc auream bullam, cui subscripsit, legem illam prius latam ab hoc præsentis die cessare debere, ac deinceps irritam, nulliusq. momenti manere: conditis ante ipsam legibus, tam de ecclesijs Dei, quam religiosis domibus vim & robur suum obtinentibus, quas & illustris auus maiestatis nostræ, & pater eiusdem & abauus optime ac religiosissime promulgarunt. Vtq. sancta & immutabilis esset hæc constitutio: propria manu subnotatani, aureo quoque sigillo subsignari iussimus mense Aprilis, die quarta, Indictione prima, anno ab origine mundi sex millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto,] est annus Salutis nongentesimus octogessimus septimus. Audistis, maioris fuisse auctoritatis apud Imperatorem Basilium aliquot monachos petentes ab eo legis sacrilegæ abrogationem, quam apud vos summam dignitatem tanti Pontificis, id sæpius litteris rogantis, & comminationibus postulantis? Toleraturus ergo ne ipse erat id genus legis vestræ, quæ etsi non aliunde, ex sui antiqua origine magnam secum afferret infamiam: quam etiam ut omnium malorum fontem successor pius Imperator obstruxit?

Vultis & de his in Occidentalibus oris exemplum audire lugubre, historiam audire tetram, quanta secum attulit damna vna edita ab Imperatore sanctio aduersaria ecclesiasticæ libertati? Audite breuiter, quæ malorum atrocitate longiori ambitu circumducenda esset oratio.

rio. Valentinianus ^a eius nominis nouissimus Imperator, ^a *Nouel. Valde. vii. 12. de Episc. iudicio 10.*
 anno Redemptoris quadringentesimo quinquagesimose-
 cundo, vbi post prostratum anno superiori in Gallijs Atti-
 lam, legem illam ignominiosissimam tulit, qua ecclesiasti-
 cum tribunal penitus tolleretur: mox secundum illud Da-
 nielis: ^b Datum est illi robur propter peccata, ^b *Dan. 8.* eiufdē At-
 tilæ excisa potentia adeo rursus viruit & reffloruit, vt eo-
 dem anno exciderit Aquileiam, aliasq. Galliæ cisalpinæ no-
 bilissimas ciuitates attriuerit, & nisi obicē passus esset Ro-
 manum Pontificem sanctum Leonem, eius semel accensa
 flamma vniuersa Italia conflagrasset. Ita plane euidenti
 fuit demonstratum exemplo, nihil aliud fuisse, præscri-
 pssisse Imperatorem leges contra ecclesiastica iura, quam
 hostes erigere iam bello prostratos in exterminium totius
 Imperij, quod paulo ante fuerat victorijs clarissimis illu-
 stratum. Nam & post eandem latam legem, alijs & his
 maioribus fuit cladibus labefactatū, Vrbe ipsa a Genserico
 capta. nec desiere mala, quousque pessima illa, fons malo-
 rum omnium, lex permansit. Audistis quæ Oriens, quæ &
 Occidens clament de sanctionibus aduersus Ecclesiæ iura
 editis, tunc nimirum ruere Imperium, cum ipsæ vigeant. Et
 vos qui ex Aquileiæ cineribus orti estis: cauete ne ex eadem
 causa in cineres reuertamini.

Iam transeamus ad aliam legem per vos male sancitam
 de non relinquendis ecclesijs, vel personis ecclesiasticis bo-
 nis immobilibus absque Senatus vestri licentia, cuius cau-
 sa etiam commeruistis excommunicatione percelli. Ita
 plane vos estis in ijs secuti eundem execrandum Nicepho-
 rum Imperatorem, in cuius constitutione verba ista legi-
 stis: Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos, nec
 agros, nec loca, monasterijs, aut geroconijs, aut xenoni-
 bus quomodocumque transmittere, adeoq. nec alicui me-
 tropoli, vel Episcopatu &c.] quā legem vt Imperio dam-
 nosissimam, vt audistis, Basilius Imperator summa detesta-
 tione penitus abrogauit. Cuius vel tantum originem osten-
 disse, confutasse est, & abrogationem apposuisse, est expo-
 suisse palam opprobrio. At scimus pariter & antiquitus
 veri-

vetitum legibus Imperatorum, ne quid caperent clerici testamentum viduarum. Repetitur enim ^a Valentinianus vna cum Valente & Gratiano Imperatoribus sanxisse eiusmodi legem, sed tamen non sine Damasi Papæ consuetudine, ad cohibendum scandalum & auaritiam clericorum, per sanctum ^b Hieronymum sæpe declamatum, & per sanctum Ambrosium ^c deploratâ. Sed eam ^d Marcianus Imperator amplissime reuocauit, cû capta Vrbs esset a Vandalis, quasi ob iniquas leges Imperatorum tanta clades ab irato numine inferretur. Illud demum sic habeto (ne in his diutius immoremur) nullam hactenus promulgatam fuisse legem, eamq. publicis tabulis indictam ad communem populi usum, quæ contra iura Ecclesiæ esset, quin fuerit contrariis legibus abrogata: Stabunt ne vestræ? cum scriptum sit: ^e Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus, eradicabitur?] minime gentium. Vel stare non poterunt quæ ædificata sunt supra ^f petram leges ecclesiasticæ, super verbum Domini, ipso cælo etiam firmiores? siquidem scriptum est: ^g Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt?] Stabunt, stabunt, inquam, ^h verbo Domini consolidatæ, eo quod nec portæ inferi præualebunt aduersus eas. Porro per inferi portas interpretati sunt plures sanctorum Patrum, potentiam secularem Principum iniquorum.

His pro litteris Apostolicis præmissis, iam vestras, atque primum illas ad ecclesiarum Præsules a Duce datas inspiciamus. Quis existimare potuisset, tantum Ducem tot tantorumq. beneficiorum recens a Sede Apostolica perceptorum adeo profunda teneri poiuisse obliuione; quorum saltem vinculis contineri in officio debuisset, ne adeo ab ipsa pertinaciter resiliret? Recens memoria est, cû vobis oppressis tyrânide Ottomannica, iacturâ passis insulæ Cypri, amissuris proxime Cretam, inhiaute tyranno ad extremâ vestri dominiij euerisionem: Sedis Apostolicæ Præsul sanctissimus Pius V. sacro fœdere summa potentia in summa difficultate diuinitus concinnato, adeo admirandæ victoriæ fuerit auctor, & retinendæ libertatis adiutor: Cuius

erga vos adeo ingentis impensæ beneficentiæ & munificæ largitatis transferunt onera ad successores, relictæ adeo Ecclesia obatata, vt æris alieni dissoluendi reliqua nullas sit spes, oppignoratis redditibus ecclesiarum. Cuius beneficij si memores, si grati (quod & Ethnicici faciunt) fuissetis, quæque grauissima ab eadem sancta Sede vobis imposita perpeti potius, quam ab ea auersione schismatica scindi debuissetis. Audite quæ vos immenso redarguat vetus summo Principe digna ipso Carolo Magno sententia, vna cum alijs sacris legibus promulgata: In memoriâ, inquit, *a* *Dist. 19. c. 3.* B. Petri Apostoli honoremus sanctâ Romanam & Apostolicam Sedem, vt quæ nobis facerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas. Et licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur iugum: tamen feramus, & pia deuotione toleremus.] hæc ipse.

Dux autem vester, quod ad salutem, non ad interitum promulgatum est in vos de illata excommunicatione decretum; nulla suæ salutis, vel suorum habitâ ratione, mox contumaciæ plenas, contemptu refertes eas ad Præsules litteras dedit, quarum sola memoria vestra posteritas suffundenda pudore. Sed quid erit? iuxta Sapientem: Id quod fuit: *b* Quod & ita scriptum legitur in sacris oraculis: *b* *Eccles. 10.* Sedes Ducum superbiorum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis: Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit mites pro eis ex ipsis gentibus.] Quod fecit, facturus est semper Deus, apud quem nullâ est acceptio personarum, vt par pari feriat vindicta delictum, nisi vincens Deum poenitentia intercedat: Ad quam capefendam vt vos adeo resilientes reddamus procliuiores, prouocandum est ad maiorum exempla, quibus innotescat; quantopere minorum quoque Episcoporum sint reueriti summi Duces vtrumque latæ excommunicationis sententias. Tempore Honorij Imperatoris Bonifacius Comes, dux totius exercitus tantæ erat auctoritatis, vt eius tantum nutu vniuersum Imperium contemneret. Cum esset in Africa, atque Hippone scelestissimum hominem consu-

• *August. epist.*
6. in Appen.

gientem ad ecclesiam e liminibus raptum detrussisset in carcerem: sanctus ^a Augustinus hæc audiens ad ipsum perbreues mox has litteras dedit, quibus absque aliqua citatione, vel commonitione præmissa, sententiam excommunicationis intorsit:

Miror quomodo tam subito fidei murum aries ruperit inimici. Noui enim qua religione semper sis Ecclesiam Dei veneratus. Quo instigante, frater, hominem de ecclesia rapuisti? Tuus si de tuo amico forte præsumeret fugitiuus, posset procul dubio intercessoris causa veniam promereri. Ergo si amicus incendiatur, cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor Regem intende, qui causa superbiæ in bouem est ex homine commutatus. Non ut confundam te, hæc scribo, sed ut filium meum charissimum moneo. Ecclesie igitur illasum reuoca, quem ut irreligiosissimum rapuisti. Oblatio vero domus tuæ a clericis ne suscipiatur, indixi, communionemq. tibi interdico, donec peracta pro ausibus vel errore a me definita tibi mer pœnitentia & tempore condonato pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offerac sacrificium Deo.] hæc ad Bonifacium Comitem Augustinus, erectus ad ultionē sceleris vigore sacerdotali. Quid ad hæc respondisse putas tantum Comitem, ducem exercitus, sic ab Augustino flagris celsuræ ecclesiasticæ verberatum? Audi redditam ad eum epistolā his ipsis verbis:

Humilis saluto, quod primum est: Suscepi autem tremens sanctitatis tuæ verba verberibus plena: Scio quod veniæ præparatur, qui ab Augustino perfectissimo sacerdote corripitur: nec debet Episcopo denegare quod voluntas facit aut casus. Ipse enim sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Hominem ergo, piissime Pater, e liminibus ecclesiæ raptum tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorq. subduxit. Alieno non sunt facta ista consilio, Dei & Sanctorum eius regimine viuo. Illum itaque virum morte dignissimum, quem (ut dixi) meus de ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illasum. Agnosco culpas, indignæ meæ lacrymæ

iungantur tuis fletibus iustis, quo possit hæc nota, migro inscripta titione, deleri. Ecclesiæ mihi introitus non negatur: illic spero veniam, ubi admisi culpam. Oblatio vero domus meæ (vt tua sanctitas iussit) ad cælestis Regis mensam eius manibus offerretur.] hæc Bonifacius, deferens in omnibus sacerdoti; sicut & Stylico sancto Ambrosio, æque petenti reddi sibi delinquentem ab altari euulsam Cresconium, qui timore percitus ob vindictam militibus diuinitus illatam, qui suo iussu sacrilegium perpetrarant, per multos dies per poenitentiam (vt ^a Paulinus ait) eidem

^a Paulin in vita
S. Ambrosii.

sancto Episcopo satisfaciendum curauit. Addimus his & tertium exemplum de Andronico Præsidente Pentapolis in Aegypto, qui eo quod suum edictum conuicijs plenum in ecclesia suspendisset, a Synnesio Ptolemaidis Episcopo, collecta ibi Synodo, nulla præuia citatione communitus, terribili anathematis sententia percussus & magistratu abdicatus, magna animi submissione poenitentia præuia admitti ab Ecclesia, a qua exclusus fuerat, multum rogauit. hæc. cum Atacadius imperator in Oriente.

At quid ex plurimis paucos memorem clarissimos præfectos prouinciarum, cum & ipsi Imperatores & Reges magnam inde sibi gloriam comparatur, quod a pontificibus percussi sententia anathematis, haud contumaces sunt eisdem aduersari, sed obsequentes eorum mandatis, vt ex qua pulsi erant, in ecclesiam admitterentur, nihil prætermiserunt humilitatis officij, atque poenitentiae impostæ disciplinæ; vt qui primus inter eos initiatus est Christiana religione ^b Philippus Augustus, Theodosius Imperator; & post alios multos, quos breuitatis causa prætermittimus recensere, qui apud vos veniam ab Alexandro Papa humili obsequio promeruit Fridericus: vnde summam peperit sibi laudem, & conciliauit honorem. Sicut e contra illi ingentem contraxerunt infamiam, & ignominiosum adepti sunt nomen schismaticum, aut hæreticum, qui contra stimulum calcitrantes, reluctati sunt disciplinæ, exulantes ab Ecclesia, redditi etiam cælestis gloriæ exheredes; excusantes excusationes in peccatis, & reiicientes culpam in Pon-

^b Euseb. hist. lib.
6. c. 27.

tificis austeritatem: vt fecisse reperitur, & suis ipse Dux vester testatus est litteris.

• Quibus quidem primum de S. D. N. vehementer ex-
postulâs queritur, quod missus ad eum a se Legarus ipsius
aures reperijisset occlusas. Ar quid? Num quia exauditus
non est, auditus non fuit? Hoc certe nemo negarit, cū alio-
quin nec audiri meruerit, qui non obediturus aduenerat,
sed contradicturns Pontifici, vt exitus declarauit, secundū
illud Osee: ^a Vnusquisque non iudicet, & non arguatur
vir: populus enim tuus sicut hi, qui contradicunt sacerdo-
ti,] profundum id malorum esse significans, cum non
obeditur, sed contradicatur sacerdoti. vbi in eadem sen-
tentiam sanctus Hieronymus: ^b Nunc quia in sceleribus
perseuerant, & impudenti Deum fronte contemnunt, au-
diunt: Non est necesse, vt veniaris ad iudicium, vt in vestris
flagitijs arguamini; quia tantæ estis impudentiæ, vt nec
conuicti quidem pudorem habeatis & verecundiam.] hæc
& alia sanctus Hieronymus. Secundum ista & ^c Nicolaus
sanctissimus Pontifex. ~~prohibuit Lothariū Regem venire,~~
Romam ad dicendam causam, vt quod non mereretur au-
diri, qui hactenus sæpe monitus, mandatis pontificijs obe-
dire cōtempnisset, licet promississet sæpius, se omnibus præ-
ceptis pontificijs paritutum. Nam in epistola ipsius ^d Ni-
colai ad Ludouicum & Carolum Francorum Reges hæc
post multa: Ipse quidem Lotharius nobis & vobis per Im-
periales Legatos mandauit, quod Romam veller venire.
Cui interdiximus & omnino interdiximus, vt iret talis, qua-
lis nunc est, non arripiat, ea quod S. R. E. talem respuat;
& contemnat, & in hoc perseueret, quod late in toto diffu-
sum est orbe.] quod scilicet vxore abiecta, pellicem intro-
duxit. At quid requius videri posset, quā si Rex reus suam
præsentia iudici exhiberet? Sed quia admonitionibus pon-
tificijs nō obtemperasset: reijcitur, vt indignus, qui se con-
ferat audiendus ad Apostolicum thronum. subdit demū:
Quod si, inquit, contra propositum nostrum forte præ-
sumpserit venire Romam: minime cum qua cupit hone-
state vel hic suscipietur, vel hinc profesto regredietur.]

Quid

Quid igitur exposulat Dux missum à se Legatum occlusas reperisse Pontificis aures, cum obspiteras tot antea præcedentes admonitiones eiusdem summi Pontificis, nec ipse Dux, exemplo Lotharii Regis, admitti debuisset in Urbem, ne dum ad ipsius Pontificis audientiam? Ita quidem, si tanti prædecessoris exemplo sanctitate atque scientia eminentissimi res tractanda fuisset: ut nihil sit penitus, quod queri possitis, etiam si Legatus vestet nullatenus fuisset auditus. Vel si agendum fuisset exemplo Alexandri Tertij Romani Pontificis, qui Legatos Regis Angliæ missos, excusaturos Regem ipsum, quod mandatum non dedisset de inferenda nec sancto Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo (quod reuera non fecerat) negatus est tamen illis ab ipso Papa auditus, quousque iuratoria cautione adhibita ex parte Regis promisissent, Regem ipsum omni obseruantia & obedientia subiturum iudicium in omnibus Apostolicæ Sedis, eiusdemq. in omnibus sententiæ pariturum. Qua ratione neque vester Legatus admitti debuisset ad audientiam, quem sciret Pontifex non ad patendum, & iurandum obedientiam, sed ad refragandum, & contradicendum a vobis missum fuisse.

Quoniam vero peculiare est malis Principibus, qui Apostolicæ Sedis iudicium vitare conantur, aliquid excipere, quo vel saltem contemptum pariant iudicanti, ut illud maxime, quod nimia celeritate præcipitauerit sententiam, potius quam ex præscripto canonum seruato ordine iudicario, tulerit. Fuit olim ista querela Michaelis Imperatoris aduersus eundem, de quo supra Nicolaum Pontificem, qui redarguens ipsum ostendit, satis esse, absque aliquo seruato iuris ordine summo Pontifici, si quomodocumque rem compertam habuerit, & quomodolibet delinquentes Principes commonuerit; & si non parent, absque alio ordine iudicario in contemptores vel contumaces excommunicationis sententiam ferat: idq. fastidari solitum ab ipsis, si quid aduersus Principes emerferit contentionis. Adeo ut nulla possit legitima esse querela aduersus S. D. N. Paulum: Quintum, qui in eos commonendo multus fuerit, & nihil

om-

omnino profecerit. His itaque dilutis obiectionibus, iam quæ post hæc in iisdem Ducis litteris ad Præsules subijciantur, videamus.

a Act. 13.

Sunt plura huiusmodi, quod ab exordio nascētis Ecclesiæ ab his, qui se Catholicos profiterentur, contumaciores esse datas nullus inueniet. quippe quæ acerbissimo sint referatæ contemptu. Sed quæ in execrabiles contemptores Paulus^a Apostolus ingerat, & vos perlingant, audite: Videte, inquit, ne superueniat vobis quod dictum est in Prophetis: Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini, quia opus oporor ego in diebus vestris, opus quod non crederis, si quis narrantur vobis.] Nempe quod desinetis esse quod estis, dum male queritis esse super Ecclesiam, quod efficere non potestis. De vobis namque eadem pertractantibus illud diuinitus scriptum oraculum esse sciatis: Qui^b habitat in caelis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.] hi namque, uti vos, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, nempe præsidentes ipsis sacerdotes illa dicebant: Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis iugum ipsorum.]

c Ioan. 21.

Quid aduersus summum sacerdotem sibi attogat quisque quantumlibet summus Princeps? Etenim cum reuera laicus tantum sit, ouis est ex grege Petris, seu potius ouis factus. Siquidem quod Christus dixit^c ad Petrum: Pasce oues, pasce agnos: per oues rectores ecclesiarum interpretati sunt Patres, per agnos ex eis in Christo genitos reliquos Christianos. Audi compellantem te^d (quisquis es transgrediens terminos tuos) Apostolum Paulum, & dominium tuum iustis limitibus adeo coarctantem, ut extra eos qui sunt tibi subditi, nullam in reliquis te habere sentias potestatem, ut eos iudices. Tu quis es, inquit, qui iudicas alienum seruum? domino suo stat, aut cadit.] Si alieni serui abripitur tibi Apostolica denuntiatione iudicium: quomodo præsumere poteris alterius fori non tibi subiectum saltem iudicare clericulum? quomodo diaconum, vel sacerdotem? quomodo Episcopum? & (quod horrendum dictu) quomodo tua sententia condemnabis, & non horresces Archiepi-

d Rom. 14.

chiepiscoporum, vel Patriarcharum sententias iudicare; ac denique (^a quod & monstrum arque portentum Luciferi est) dices: In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, iudicabo iudicia Christi Vicarij, las ab ipso sententias nullas esse propria denuntians auctoritate definiam; quod & fecisti. Sed sic eleuatus certum casum expauesce, qui subditur: Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci,] adeo vt magno te scias periculo, sicut magno piaculo diuina tentasse, tribunalq. illud diuinitus constitutum super cælum exaltatum, eius retractando sententiã peruasisse. Sed audi te absterrentem Apostolum: ^b Nescitis, quia Angelos iudicabimus: quanto magis secularia?] Venerandum quod est Angelis, quomodo Principibus non reuerendum, quod contempsisti tribunal, & contumelijs affecisti? Danielis ^c thronum circumstabant Angeli vindices: Petri Cathedram deferet custodia Angelorũ vlciscentium quidquid peccatur in eam?

Sed nulla grauior poena peccati ipso peccato, quo & nullum grauius impietate, quam parit contemptus, & alit. Nam audi sanctum martyrem ^d Cyprianum, vbi redarguit diaconum contemnente Episcopum: Hæc sunt, inquit, initia hæreticorum, ortus atque conatus schismaticorum, male cogitantium, vt sibi placeant, vt præpositum superbo tumore contemnunt. Sic de Ecclesia reciditur, sic altare profanum foris collocatur, sic contra pacem Christi & ordinationẽ, arque vnitatem Dei rebellatur.] porta igitur est hæc, quam aperit falsa iustitia, ex qua progressus patet in hæreses ex contemptu, de quo alibi: ^e Inde enim schismata & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui vnus est, & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Quis enim hic est superbiæ tumor, quæ arrogancia animi? &c.]

Sed quantum te deferat, & procul abhorreat iustitia quæ præsumis, vt omnes intëlligant, quæ sunt abs te posita contra sententiam Apostolicæ Sedis, hic reddamus: Ais in primis, contra omnem rationis formam litteras Apostolicas

^a Isai. 14.^b 1. Cor. 6.^c Dan. 13.^d Cyprian. epist. 65.^e Idem ep. 69.

stolicas esse conceptas, & aduersus id quod diuina Scriptura, Patrum doctrina, & sacri canones docent esse conscriptas. Sententiam vero excommunicationis iisdem Apostolicis litteris promulgatam, non solum iniustam esse, & indebitam, sed etiam nullam, nulliusq. momenti illegitime fulminatam, nullo iuris ordine seruato.] ista leguntur in illis totidem verbis expressa. sed singula percurramus. Contra omnem rationis formam, & scita sacrarum legum litteras aduersus vos ab Apostolica Sede datas affirmas. Hic cogimur inuicti in memoriam reuocare, quæ per vos & vestros ministros perperam perpetrata, diu multumq. dissimulata sunt ab Apostolica Sede; deplorata tamen, semper, dum nulla penitus emendatio sequeretur: quæ, si ex factorum præscripto canonum res agenda fuissent, guttas pluuiæ fulmina anathematis superassent. Quot vidimus Romæ miseros exulantes Episcopos, vobis subditis ciuitatibus præfectos, dira persecutione vexatos, tum obrutam reuocare in lucem tentarent ecclesiasticam libertatem? Quot clericorum inferioris ordinis perlata sunt iugiter querelæ, de foro ecclesiastico intercepto, & expilatis bonis ecclesiarum, sublati iuribus, inualis ecclesijs, violato facto asylo frequenter? Qui annuntius frequentior Apostolicarum litterarum contemptus, ipse vero in primis Bullæ in Coena Domini promulgari solitæ violatio, & cum violatione despectio? Prætermittimus verba contumeliosa, falsa dictoria, arguta scommata, irrisiones & iniuriarum, quibus iugiter exagitare consueuerunt vestri S.R.E. Clerum, isthæc iugiter perpeti assuetum, non parentes ei, qui Christi loco, ipse voluntate, primarium thronum obtinet, summo Pontifici: vt pudeat nos ista referre, quæ vos inferre delectet. Hæc & alia id genus plurima sæpe ingesta, & audita frequenter sunt pacifice, & æquo animo adeo tolerata a prædecessoribus clemētissimis, vt ipsis iam sua ipsorum patientia verteretur opprobrio, cum a nonnullis aduersus eos zelo Dei æstuantibus illud Dominicum iactaretur: Simon dormis? Attamen passi sunt potius iusculari torporis, quam periclitari in Sede Apostolica to-

lerantiam expectans cum ^a Apostolo, si quando daret vo- ^{a 1. Tim. 1.}
bis Deus poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & re-
suscitentiam a laqueis diaboli.] Vbi vero cogniti est
etiam firmitate legum per vos vestra obfirmata esse pec-
cata: haud amplius tolerantiae tempus visum est, sed di-
uisionis & combustionis, dicente mellioribus patrefamilias
illud Evangelicum: Colligite zizania, & alligate ea in fa- ^{b Math. 13.}
sciculos ad comburendum.]

Hic perpendite, an contra omnem rationis formam
(quod obtenditis) diuinamq. Scripturam, ac doctrinam
Patrum, & sacros canones custos sacrarum legum Roma-
nus Pontifex, post diu dissimulatum patientiae somnum,
tandem vindex euigilauerit: cum eidem omnes militent
rationes, diuina aspirent oracula: Patres faucant, consen-
siant sacri canones, quorum vos omnium contemptores,
omni destituti sacrarum legum praesidio, in illud absur-
dum impegistis, dixerim & monitionosum; utpote hacte-
nus a Catholicis intentatum, a schismaticis tantummodo,
& ab haereticis usurpatum, ut laici cum sitis (quod neque
sibi Episcopi in Concilijs arrogarunt) pronuntiare audea-
tis, ipsam in vos promulgatam excommunicationis sen-
tentiam a summo Pontifice esse iniustam; indebitam, nul-
liusq. momenti, atque illegitimam, utpote (quod subijci-
tis) nullo seruato iuris ordine latam. Vnde tanta vobis
auctoritas, ut iudicetis Iudicem vniuersorum, quem nul-
lum hactenus Concilium legitime congregatum ausum est
iudicare, cum ab eo omnia oecumenica Concilia accipere
auctoritatem, ut absque eius sententia ipsa nec oecumeni-
ca dici, aut indici potuerint; nec in eis sancti canones ali-
cuius fuerint firmitatis, in quibus & frequenter sit concla-
matarum: Prima Sedes a nemine iudicatur: & Pontifici di-
ctum: Tua te sententia purga, vel damna?] Ista cum fue-
rint hactenus summa religione custodita: quomodo laici
hominis sententia labefactantur, ac penitus intringuntur?

Quis audiens ista, non cum ^c Ezechia mox illud exclama- ^{c 1. Iud. 37.}
uer: Blasphemiae dies haec?] & sicut ille ^d Rabfacis li- ^{d 4. Reg. 19.}
teras impias attulit in templum, & expandit eas coram ^e ^{e 2. Paral. 32.}

Domino: ita quicumque fidelis, in cuius manus eadem ipsius Ducis litteræ contumaces atque protervæ pervenerint legeritq. horrendas blasphemias effusas in contumeliam Apostolicæ Sedis, & contemptum eius, qui in ea a Christo per Spiritum sanctum magno miraculo positus sedet Petri successor, Christi Vicarius Paulus V. inferat eas in basilicam Petri, admoveat Confessioni ipsius, ibidemq. expandens eas, illatam tantam contumeliam eius Cathedræ clamet, & deploret iniurias, ipsumq. inuocer suæ ipsius, quam a Christo regendam accepit, Ecclesiæ defensorem? Vltiores insuper appellat sanctissimos conditores canonum, & defensores ipsorum Ecclesiæ Romanæ Pontifices, & Sanctos omnes, in quorum omnium despectum præsumpta tanta abs te esse noscuntur? Qui cum adeo contempseris thronum, in quo habita ratione connexionis membrorum cum capite, ipse Christus insedit: noueris summo damno tuo in petram impigisse: de qua primum sit dictum in Psalmo: *a* Absorpti sunt iuncti petre indices eorum.] & a Domino de eadem: *b* Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur super quem vero ceciderit, conteret eum,] ea nimirum confectione atque contritione, de qua iam dixerat ibidem verbis illis apertissimis: Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius:] Petra autem ipsa, quouis impetu agitur, verbo Domini confirmata, nullam sit vñquam passura iacturam. Vera ne sint ista, periodus millenorum ac sexcentorum annorum Christi regnantis edocet, qua innumeris impetita contrariis petra ista, ferro, & igne tentata sæpiissime, nullam ipsa senserit, sed plurimam intulerit laessentibus lesionem.

Quomodo autē ausus es pronuntiare illegitimam, iniustam, ac dicere excommunicationē esse nullam, quæ auctoritate non casuerit pronuntiātis, cui nec alia necessaria defuerint ad actum legitimū conducentia: vnde omnes istæ tuæ de nullitate exceptiones necesse sit euanescere? cum inducarur pariter necessario ex præmissis, nullo pacto dici posse eandem esse sententiā excommunicationis nullā vel iniustam, sed omnibus esse consentientem Ecclesiæ iuribus.

ribus, & exemplis: quā neque indebitam (ut inique asseris) illegitimamve. (ut male inferis) aut nullius esse momenti (ut manifestissime erras) asserere quisquam poterit; nisi cui Fides Catholica male oleat; & sit Primatus ipse Petri contemptui; existimetq. cum hæreticis recentioribus, Romanæ Ecclesiæ privilegia non esse a Christo, sed ab Imperatoribus; cū Patres & sanctissimi martyres, ^a Irenæus, & ^b Cyprianus, qui Fabiant locum, Petri locum appellat; ^c Optatus Millevitanus, sanctus ^d Hieronymus, sanctus ^e Augustinus, ^f Eulgentius, sanctus ^g Leo Magnus, ^h Gelasius; ⁱ Ioannes Papa & martyr in epistola ad Iustinianum; ^j Vigilius ad eundem; ^k Gregorius Magnus, & denique omnes, quorum fastidio est immensum numerum recensere, omnes inquam tam Occidentales, quam Orientales confessi sint Patres, auctoritatem a Christo acceptam ad Romanos Pontifices per Petrum esse transfusam: eorundemq. omnium una eademq. sit sententia, Primatum Romanæ Ecclesiæ per Petrum a Christo descendere. Vnde omnes semper negarint ipsi Romani Pontifices, præsertim vero Gelasius, Bonifacius, Nicolaus, & alij posteriores, neque per Synodos, neque per Imperatores Romanam Ecclesiam esse; quod est, caput omnium ecclesiarum, & super omnes auctoritate pollentem; sed tantum Christi promissione, quod & omnes sunt professi successores ipsius, ac denique omnes, quotquot nomen Catholicum mernerunt: ut ista negasse, sit omnino ab Ecclesia Catholica exulasse; & cum hæreticis Novatoribus collegisse; quorum mentis obtuse argumenta repereris abundanter in Annalibus Ecclesiasticis confutata.

Christi igitur privilegio roborato Petri Apostolatu, eadē promissione vniuersa eiusdē est roborata successio, de quā ad Anastasium Imperatorem Gelasius post alia, de iisdem dignissime sicut iustissime prædicata: Impeti, inquit, possunt humanis præsumptionibus quæ diuina sunt iudicio constituta, vinci tamē quarumlibet potestate nō possunt.] præfatus hæc antea: Et si cunctis generaliter sacerdotibus, & recte diuina tractantibus Fidelium conuenit cœga sub-

^a Iren. lib. 3. c. 9.
^b Cyprian. de unit. Eccl. c. 6.
^c Optat. ep. 92.
^d Hier. ep. 57.
^e Aug. ep. 165.
^f Eulgent. ep. Mar.
^g Leo ep. 45.
^h Greg. Mag. lib. 4. c. 32.
ⁱ Greg. Mag. lib. 4. c. 32.
^j Greg. Mag. lib. 4. c. 32.
^k Greg. Mag. lib. 4. c. 32.

mitti: quanto potius Sedis illius Præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus Diuinitas summa voluit præminere?] Cuius despectus quanti sit criminis, inde inferas, quod etiam minimorum Episcoporum, censuris ecclesiasticis rem-agentium contemptus, sic afficit contemptores, vt indignos eos reddat ipso nomine Christiano. Nā accipe, quæ ^a Gregorius Magnus ait, quem & citat ^b Nicolaus Papa: Si vero sunt, qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipsi sibi testes sunt; quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ varijs existimant conatibus soluere &c.] Quod si obtentus necessitatis nec sufficit, vt quis invalidam, vel nullam fuisse excommunicationem dicere possit, quo eam contemnat: vique multo minus si iniusta fuerit, sponte sua contemnere aliquis debet.

Est plane vulgata illa Scriptorum omnium recepta sententia, excommunicationem siue iustam siue iniustam esse simendam, ac minime contemnendam: quod velut firmissimum axioma ecclesiastica custodiuit antiquitas. Vt quod iam ab omnibus vbiq; & semper probari possit assertum, nulla prorsus habenda sit ratio, si quisvis magni nominis homo his quidpiam contrarium visus sit asseruisse: quem penitus contemnendum esse, his verbis docet ^c Vincentius Linienensis magnæ estimationis antiquus Theologus, dicens: Ille est verus & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi Corpus diligit, qui diuinæ religioni, qui Catholicæ Fidei nihil præponit, non hominis cuiuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, sed hæc omnia cuncta despiciens, & in Fide fixus & stabilis permanens, quidquid vniuersaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum, credendumq; decernit: quidquid vero ab aliquo deinceps vno præter omnes, vel contra omnes Sanctos novum & inauditum subindici senserit: id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat. pertinere.]

Via hæc regiam ambulandum per eam; declinans vero per contemptum ad dexteram, vel sinistram, magnam sibi, in quam incidat, foueam parat. Inobedientia enim pariens contemptum, reatum contrahit quouis alio grauiorem: siquidem diuina Scriptura testatur: *a* Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.] Contra vero summa est laudedigna simplicitas iusti, qui timens culpam, ubi non est culpa, innocentiam integram seruat, & gratiam augeret. Hinc laudatur pietas Theodosij iunioris Augusti, qui non iniustam tantum, sed quæ nulla penitus erat, utpote excommunicatio lata ab homine petulante; cuius nulla erat prorsus excommunicandi auctoritas, ita exhorruit, ut neque cibum sumere, umquam sustinuerit, quousque ab eodem, a quo eiusmodi nulla excommunicatio progressa esset, benedictionem consequeretur. Sed audi breuem ipsam historiâ memoria dignam, quam *b* Theodore-
l. Theod. hist. lib. 5. c. 37.
 tus recitat his verbis: Vir quidam excolēs vitam monasticā, animo paulo audaciore præditus ad Imperatorem rei cuiusdam petendæ gratia accedit. Quod cum sapius fecisset, Imperatori ecclesiastica interdicit communione, vinculoq. Ecclesiæ ei iniectio decedit. Imperator autem fide cum primis excellens, ad palatium veniens, cum tempus instaret conuiuij, & omnes conuiuiæ adessent, dixit se non prius capiturum cibum, quam Ecclesiæ vinculo solueretur. Proinde vnus ex familiarissimis ad Episcopum mittit, ut potestatem faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo soluendi. Cum autem Episcopus respondisset, non debere cuiusque vinculum admittere, significassetq. eum solutum esse: non tamen solutione illa contentus fuit, donec ille, qui eum ligauerat, magno cum labore conquistus, communioni illum restituisset. huiusmodi erat Imperatoris erga leges diuinas fides.] hætenus Theodoretus, & quidem factum representans laude dignissimum. siquidem totum impensum est pietati, quidquid ex nimia scrupulositate videri poterat esse progressum. Odoratus est autem in sacrificio Dominus odorem suauitatis, qui pro ipso aduersus barbaros
 atque

atque tyrannos pugnans, ipsi integrum atque floridum, conseruauit Imperium, atque feliciter propagauit. Atiam, quod ad Ducis litteras spectat, satis.

Quod autem pertinet ad litteras Senatus, contra eandem excommunicationem publice datas ad populum: quod in eodém argumento versentur, eademi remaneant confutata responsione. Ceterum simillimum plane id genus litterarum esse scias illi, quod male usurpatum à Mi-

chaele Imperatore, à Nicolao summo Pontifice ita describitur, & condemnatur: Tantis erat epistola verbis contumeliosis, immo blasphemijs respersa, ut scriptor eius non nisi in gutture colubæ calami tinxisse putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fuisse videantur: adeo ut si cuiuspiam simpliciorum cor penetraret (non enim hæc aures prudentium suscipiant), hunc continuo necent, nimirum tanto miserabilius, quanto mors animæ magis quam corporis per illum virulentum haustum admittitur. Ex quibus vix aliqua promamus, ac simul promendo eadem confutemus antidoto, necando, quod possit necare, venenum: habetur in eis in primis, quod mordeat Clerum, & fugillet pios, nimirum quærela, quod (ut aiunt) sagacitate ecclesiasticorum, & simplicitate piorum, quarta iam pars esset alienata Veneti dominij bonorum immobilium. Sententiam plane dignam non religiosissimo vestro Senatu Veneto, sed Anglicano conuentu, qui apud vos est, ubi in odium Catholicorum Fidelium eiusmodi solent effutiri dictoria. Vnde dicere cogat: Anathema in medio tui est Israel.] nec est quod parere aliquid boni possit, immo non est malum, quod ex ea malorum secunda propagine germinari non valeat. Quis aliquando orthodoxorum detraxit concionatori, suadenti Fidelibus elemosynas frequentare? Manichæum hunc fuisse oportuit, eiusmodi impietate respersum, qui nolit, suaderi debere Fidelibus, quod diuinis Scripturis faciendum, frequentioribus sententijs sermo diuinus inuincat. Sed & quis Catholicorum inuentus hactenus, qui bona sua erogantes siue in restitutionem collabentium ecclesiarum, siue in ædificatio-

alimoniam, quod factum liquet a quāplurimis viris sanctis hos, v. v. vos, simplices nominatis, quos 1. Redemptor noster, eo quod negotiari vtiliter sciverint, prudētes appellat? a Matth. 24.
Luc. 12.
 ut qui didicerint pecunia traiecitia celsi emergere, & redimere temporarijs æternitatem, & 2. transferre thesauros in celos, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, atque facere sibi 4. amicos de mammona iniquitatis, a quibus in æterna tabernacula recipiantur. Quibus & competat nomen non adulterinæ, sed veræ simplicitatis, qua Iob 1. simplex & rectus, ac timens Deum laudatur, & 2. Daniel, quod in simplicitate sua liberatus est de ore leonum; & Pauli 3. Apostoli admonitione doceamur dicētis: Qui tribuit, tribuat in simplicitate. Sancta plane simplicitas, non quæ penes vos sonat fatuitatem, qua sigillatis omnes, qui bona sua reliquerunt ecclesijs: qua contumelia suo damno Mauritius Imperator sanctum Gregorium legitur perstrinxisse.
 Addis insuper de viris ecclesiasticis, quod otiose fruuntur bonis ecclesiarum, partis populi totius sudoribus: sed cum neminem excipias, cum sint ex ijs complures, quos certum est digne in Evangelio laborare, ad Deum pro populo puras levare manus; satis apparet, oculum 8. esse nequam, ante quem totum corpus appareat tenebrosum, cum nec intueri possit, nec distinguere filios lucis a filiis tenebrarum. Sed poeniteat vos hac in re esse imitatos Iulianum Apostatam, qui iisdem incessebat calumnijs servos Dei; qui & sicut est ipse Deum expertus ultorem, vos pariter sentietis execrandi sceleris vindicem; qui ladentibus servos suos acerbissime comminatus est, dicens: b Zach. 2. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.] Sed hæc levissima sunt, & nullius ferè momenti respectu eorum, quæ mox inferius aduersus omnes ecclesiasticos enomulatis, quæ & si vera fuissent, vestris publicis litteris nequaquam spargenda erant in vulgus; sed omni reuerentia contegenda; cum noueritis filios Noe 1. retrosum incedentes, & caute obtegentes verenda patris, benedictionem esse consequutos; Cham autem perpetuo maledictum, cuius vos exemplum sectatos par poena condemnet, nisi vera poenitentia

crimen diluat, quod faciendum hostamur. *Sancti*

Quod si vos adeo seueri exactores; paucorum delicta conuertitis in vniuersos; plane grauissime inde peccatis; cum vno fasce in istos comprehendatis cum iniustis, eosque demum pari affectos ignominia pari censetis dignos esse supplicio: ut omnes quidem in vos exclament tantæ arbitros iniquitatis. Si vero adeo sancti videri vultis; ut pari non possitis quempiam ecclesiasticorum extra disciplinam sacrorum canonum elagari: laudarem zelum, si esset secundum scientiam, quæ docet naturæ exemplis; admixta segeti zizania crescere, & donec venissetur, grano paleam esse commixtam, monetque ex alijs innumeris Scripturæ diuinæ sententijs; & quod potissimum est; docet exemplo Christi summæ Sapientiæ Patris, qui in numero duodecim Apostolorum passus est vnus ex ijs furem esse, & proditorem; atque sacrilegum, insigniorem ceteris peccatorem, qui fuerint aliquando, vel in æternum futuri essent: ne quis adeo miraretur, vel scandalum pateretur, si forte contingeret in eius Ecclesia quemlibet duodecimum sacrorum ministrorum instar Iudæ reperiri omnium sceleratissimum; quod absit, ut possit asserere quispiam: Sed & si verè absque calumnia diceretur: ad Christi exemplum, quo tuto contineremur asylo, esset legitime prouocandum. Non tamen ista dicimus, ut eiusmodi delinquentes saluos esse velimus, sed acerrime puniri per suos iudices, vestros conciues, præfectos ecclesijs sub vestro dominio constitutos Episcopos, ad hoc ab ipsis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus vestrates electos, ut cum non per alienos, sed per vosmet ipsos cuncta administrari videretis, sineretis cuiuscumque foro iura habenti distincta, eidem esse salua.

Sed his omissis, iam illæ ipsæ litteræ, quibus adeo multipliciter & enormiter peccatum est, tamquam e portis inferis proditæ, in vtrionem expansæ ad Petri Confessionem, in obliuionem perpetuo silentio complicatæ, scissæ in redargutionem audacissimæ scissionis, vii mendaces & conrumaces, calumniosæ atque protervæ, quibus ita ignominiose Romanam Ecclesiam impetistis: eandem exci-

piant digne sententiam, qua his similes litteras Michaelis
 Imperatoris blasphemias & calumniosas Nicolaus Pontifex
 condemnauit igni tradendas, his pronuntiatam ab ipso
 verbis: Decernentibus nobiscum & simul * consideran-
 ribus iisdem sanctissimis fratribus & Coepiscopis nostris,
 ipsam epistolam (scu potius ipsas epistolas) in stipite vi-
 dentibus cunctis suspensas, vasto supposito foco, ad vitu-
 perium vestrum coram omnibus nationibus, quæ penes
 Memoriam sancti Petri multiplices inueniuntur, extremæ
 perditioni donabimus. Quatenus his rite patrat, discat
 pius quod amet, & crudelis quod timeat.] hæc Nicolaus.
 quæ & facta sunt sub eiusdem Nicolai Pontificis successore
 Hadriano Pontifice tam de litteris Imperatoris, quam
 de Photij Patriarchæ. Maneat ergo suo robore constans
 sententia Nicolai, qua in contumaces & calumniosas lit-
 teras Michaelis Imperatoris est iudicatum, & præjudi-
 catum in vestras illis similes, & alias quascunque eiusdem
 generis litteras contigerit exarari: quas semper respuit, nec
 lectione quidem dignas existimauit antiquitas veneranda.
 hinc de his ad Cornelium Cyprianus: ^b Viderint qui vel
 furori suo, vel libidini seruientes, & diuinæ legis, & sancti-
 tatis inimicæ, iactitare interim gestiunt, quæ probare
 non possunt, & cum innocentiam destruere ac expugnare
 non valeant, satis habent, fama mendaci, & falso rumore
 maculas inspergere. Certe quod Præpositis & sacerdoti-
 bus congruit, danda est opera, vt talia cum a quibusdam
 scribuntur, per nos respuantur. Porro hæc fieri debere
 ostendimus, si quando talia quorundam calumniosa te-
 meritate conscripta sunt, legi apud nos non parimur.] hæc
 acerrimus vindex existimationis Apostolicæ Sedis, & qui
 sederet in ea Romani Pontificis, martyr gloriosissimus Cy-
 prianus. ac de vestris litteris hætenus.

Quoniam autem fortasse contigerit, vt aculeata Para-
 nesi vos queramini a nobis esse perstrictos: ad illam pro-
 uoco vos sacrorum Prouerbiarum sententiam: ^c Meliora
 sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odien-
 tis:] in memoriâ reuocando, quod scripsit lacrymans Iere-

mias, inde videlicet populo florētissimo, & ciuitati amplissimæ excidium prouenisse, quod (vt ipse inquit) Propheræ non aperiebant tibi iniquitatem tuā, vt te ad pœnitentiam prouocarent.] Vnde maximi loco emolumenti ducere debetis, si hortando, monendo, rogando, & arguendo vestra ad curationē peccata detegimus, quorū, dū latent, sit protus desperanda sanario. Quamobrē vt dicam cū Apostolo:

a Philip. 3. ^a Eadem scribere, mihi quidem non pigrū, vobis autē necessariū. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.] Nempe cauete hæreticos, quos & habetis inter vos habitantes, & eisdem conuiuentes prauos Catholicos, concisionē suadentes, nimirū ab Ecclesia Catholica scissionem. Qui scindit, scindatur ipse, acclamātū est sæpe in Concilijs œcumenicis, secundum illud propheticum: ^b Quæ fecit, facite illi.] nempe vt qui scidistis Ecclesiā Dei: patiamini ipsi in Republica vestra scissuram. Admoneat vos periculum vestrum: exterreat perditio vestra. Periculum, inquam, quod Deus ob leuiorem populi in sacerdotem contemptum conuertit iratus in Regnum sanctam ipsam quā instruerat Rempublicam inter Hebræos. Audite scribentem ad Rogatianum Episcopum sanctum ^c Cyprianum, gloriosissimum martyrem, & ista ex diuino oraculo sic deducentem: Cum Samuel sacerdos a Iudæorum populo ob senectutem, sicut tu modo, contemneretur; exclamauit iratus ^d Dominus, & dixit: Non te spreuerunt, sed me spreuerunt. Et vt hoc vlceretur, excitauit eis Saul Regem, qui cum iniurijs grauib. affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbū populum calcaret, & premeret, vt contemptus sacerdos de superbo populo ultione diuina vindicaretur,] dum ipsorum Rempublicam sua Deus plantatam manu mutauit in Regnum. hæc vos pericula vitanda moneo.

Exterreat vero vos magis, quam dixi timendam, perditio vestra. Nam cum grauius peccarum, grauius suppliciū iure exigat; & vtrique cum insolentius, & contumeliosius agitur in sacerdotem, grauiorem consueuerit Deus inferre vindictā: quæ igitur manere putatis vos damna, qui adeo

enormiter peccastis in eum, qui loco Petri sedet in Apostolica Sede, Christi Vicarium? immo in Christum ipsum, peccastis, dum eius tunicam inconsutilem (quæ est Ecclesia) schismate conscidistis. Sit vobis in exemplum Saul, cum contempto Samuele, eius spreto iussu, vendicauit sibi, quod sacerdotalis muneris esset: quem & passus redarguentem, vt abeuntem retineret inuitum, ipsius scidit pallium^a recedentis, cum & de vltione mox accepit oraculum, Samuele ad ipsum dicente: Scidit Dominus regnum Israel a te hodie.] Et quod ea sententia non esset quauis poenitentia reuocabilis, ista horrore plena verba subiungit: Porro Triumphator in Israel non parceret, & poenitentiae non flectetur: neque enim homo est, vt agat poenitentiam.] & quantumlibet dixerit Saul ipse: Peccaui, non fuit dignus audire, vt Dauid reprehensus a Nathan: ^b Et Deus ^b 2. Reg. 12. transtulit peccatum tuum.] nec vidit post hæc amplius Samuelem perditionem ipsius frustra lugentem. Quæ ipsa in exemplum perfidorum Principum iura Ecclesiae inuadentium ^c Damascenus aduersus Iconomachos agens inducit, atque ait: Regum est ciuilis administratio: ecclesiastica vero constitutio Pastorum atque Doctorum. Impetus iste latronum est, Fratres. Saul scidit pallium Samuelis: Et quid ei contigit? Abscidit regnum eius Deus.] Abscidistis vos, & conscidistis in frustra tot scissionibus, quot inobedientijs contumacibus Christi tunicam in Romano Pontifice. Quid non timendum? vel non pauendum? Fiat, rogo, Deus ipse misericors & placabilis vobis, in omnibusq. propitius, sicut cum per Ieremiam ^d comminatus est populo, dicēs: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua:] & tamen eodem contextu inferius subdit: Obducam cicatricem tibi, & a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus.] Non enim obliuiscetur misereri Deus. Expiate igitur culpam, crimen abluite lacrymis poenitentiae. Erigite insuper animos, rememoramini ^e pristinos dies, in ^e Hebr. 10. quibus illuminati magni certamen sustinistis, quando nõ comiscuistis vos schismaticis, sed arctissimo glurino vniratis Romanæ inhæstistis Ecclesiae; ob idq. passi grauissima a

^a 1. Reg. 15.^b 2. Reg. 12.^c Opus 2. Ioan. Damasc.^d Ierem. 30.^e Hebr. 10.

a *Hebræus* 7.
Tom. Annaliū
hæc Anno 630.
prope fin.

b *Lik. 2. ep. 39.*

c *Rom. 4.*

d *Hebr. 11.*

Longobardis, & a cōtribulibus vestris, quo nomine ab Honorio Romano Pontifice, datis ^a ad comprouinciales Episcopos litteris, Veneta Respublica, Christianissima ab eodem fuerit appellata, insigni gloriæ titulo, nonnisi de Romana Ecclesia bene merenti conferri solito. Sed & præter egregium titulum quid præterea fuerit eadem Respublica Veneta virtutis merito ab eadem Sede Apostolica consecuta, gloriose prædicat Gregorius ^b Septimus, sic scribens ad Dominicum Ducem & populum Venetiarum: Scitis enim, quoniam præ multis terrarum partibus diuina dispensatio terram vestram Patriarchatus honore sublimauit, cuius dignitatis eminentia ex sui ipsius nominis, & officij prærogatiua adeo augusta & rara est, cum non amplius quam quatuor in toto mundo reperiantur.] & inferiorius: Post Apostolicam Sedem, omnibus quæ sunt in Occidente gentibus clariore extitistis.] Vnde autem tanta vobis gloria, pontificijs monimentis adeo celebrata, nisi ex schismatis odio implacabili, & Romanæ Ecclesiæ pace & unitate tenacissima comparata? Propagata vero felicioribus, sicut & maioribus incrementis, cum itidem maiores vestri, vestræ Reipublicæ decus & ornamentum, in summo discrimine constituti, cum dubia lance suspensus penderet orbis, & Principatus illi viderentur penitus interituri omnes, qui audacissimo Principi, schismatico Imperatori, Friderico Aenobarbo aduersus Romanam Ecclesiam contra Alexandrum Pontificem non iungerentur: iidem vestri generosissimi prædecessores, vere Christi fideles, in spem ^c contra spem credentes, elegerunt ^d affligi cum populo Dei potius, quàm regnare cum Ecclesiæ Romanæ hoste obstinatissimo Pharaone. Sicq. iuncti tunc foedere cum Longobardis, facti sunt omnes simul Romanæ Ecclesiæ defensores, schismatis veto fortissimi euersores, honestissimo patefacto aditu, ad suam ipsorum Rempublicam Christianissimam augendā, conseruandā, ac solidandam. Quibus a Domino tunc datū est, vt in ipsorum primariam Venetam ciuitatem trophæa inferrentur patris victoriæ; quando & facti sunt ipsi nobilissimi ciues tanti Pontificis exceptores, exhibitores etiam

triumphi omniū præſtantiſſimi, ſed & munificentiffimi in expenſis, promptiſſimi in obſequijs, in cuſtodijs ſolertiſſimi. Vnde ſibi celeberrimā a mortalibus cunctis immoralemq; gloriā compararunt, illuſtrata tunc mirifice eadem ciuitate manubijs Auguſtalibus, magis vero pontificijs auſta fulgoribus, & ſacris locupletata muneribus, e poenu cæleſti largiſſime, Deo manū ſuam aperiente, proſuſis: honoris inſuper titulis conſignata perennibus, illis vero præcipiſ, ex quibus præſtantiſſimi ciues eius iure nominati ſunt, ſchiſmatis euerſores, vnitatis Catholicæ deſenſores, pacis conciliatores, fundatores quietis, atque Romanæ Eccleſiæ ſuſceptores, ac proteſtores.

At quinam modo audent inſurgere eiſdem Reipublicæ hoſtes audaciſſimi, ranæ gloriæ euerſores, vt contrarijs factis tenebroſa obducāt iſta caligine; aſpergātq; ignominijs, quæ tot tantisq; ſudoribus parata, ſanguine comparata eſt, auitam gloriā? Cum autē conſueuerint in quauis bene inſtituta Republica iuniores æmulī eſſe maiorū, nec pati ab antiquioribus ſuis eſſe degeneres, quos & factis egregijs ſuperare contēderint: quinā modo ^{a Iſai. 18.} ſpiritus vertiginis exagitauit Principes ſapiētes, vt ab Eccleſia Romana (quod pro monſtro habendum) adeo pudenda contradictione defeccerint? Potuitne iſtud fieri, vt a Petro ſcinderetur ſchiſmate Marcus, & patre filius, a magiſtro diſcipulus, ac miniſter aſſiduus; & vbique fidelis? Qui enim olim maximo lucro veſtro, non niſi odio ſchiſmaticorum reliquit a ſe fundatam eccleſiam Alexandrinam: maximo quidem damno veſtro, ſi ſic perſtiteritis (quod Dens auertat) vos relinquet, & Petro fixus inhærens, eius Vicario aſſidebit, & aſſurget in opus, contra ſchiſmaticos & hæreticos collaborans.

Aliena vos pericula moneant. conſueuit poſt ſciſſionem deſolatio ſequi. Donatus in Africa ſchiſma conſlauit, a quo Donatiſtæ denominati ſuere, qui vbi incurabiles redditī frequentiori lapſu, dati ſunt omnes iuſto Dei iudicio vna cum Africana prouincia Vuandalis primum, atque demum in excidium ſempiternum Arabibus. In Oriente non ſolum quā diximus, Alexandrina, ſed & reli-

quæ sedes Patriarchales, vbi schismate se ab Ecclesia Romana sciderunt, scissæ sunt pariter a protectione diuina, datæ omnes in captiuitatem, & ignominiosissimam seruitutem nefandæ Turcarum genti, sub cuius iugo ferreo hætenus indies magis magisque teruntur: in primis vero Græci ipsi auctores schismatis, exigente poenas diuini acerbitate Iudicii, vt palea sub plaustro ferrato teruntur, & conterentur, quousque desinet esse neruus ferreus ceruicæ eorum. Ad quod tam grande malum anteuertendum, egregie laborauit suo tempore, quo sumpsit exordium Phorianum, schisma; Bassilius Imperator, qui in diuino illo confesso Octauæ œcumenicæ Synodi, Spiritus sancti gratia congregatæ, ad præsentem ibi schismaticos egregiam habuit orationem, quam adhuc integram conseruant Acta synodica: ex qua aliqua saltem hic vt describantur, a nobis exigit importune rerum & temporum opportunitas. Audite quæso tunc illis tantum, sed nunc vobis ipsis Imperatorem diuino prorsus afflatum Spiritu perorantem:

Vos quoque, inquit, qui curatione indigetis, ac medela opus habetis, pretiosa membra Christi, etsi nescio quomodo a malo damone detenti, a capite, nempe a Romano Pontifice separari estis: Viris verò, quæ propter contentionem importunam, immo verò iniustam, in amaritudinem conuersa est: Amici & proximi nostri, etsi propter odium irrationabile ex aduerso appropinquantes & stantes, ac unitatem respicientes. Suscipite admonitionis sermonem (non autem confundor dicere) etiam deprecationis: In id enim nos adduxit misericordia, quam circa vos habemus: Scrutamini intima conscientie vestræ, & inuenieris vos male ab Ecclesia esse diffunctos. Nouissima hora est, & Iudex proforibus est, fratres: ne præoccupemur ab eius Ecclesia sequestrati, & longe ab illius gloria proijciamur. Nihil turpe ducamus, passionem manifestare, & vulnus ostendere, ac locum poenitentiae & medicinæ requirere, atque intra atrium saluantium fieri; ne confusionem obedientiam arbitrando, confusionis æternæ sumamus experimentum. Qualis autem hæc est confusio, fratres, procidere Deo, & veniam

niam expetere? Deo enim procidunt, qui Ecclesiæ & spiritalibus istis Patribus procidunt. Confusio quidem reuera est & maximus pudor, immo vero in Deum dimicatio, nolle vnumquemque proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Christum, & lucrari & se, & multos.

Si autem omnino hoc confusionem arbitramini: Ego, cui Imperij superposita est corona, forma vobis efficiar huius optimæ humilitatis. Ego qui impetitus, & insipiens sum, bonum initium ero vestrum qui sapientes estis, & scientia clari. Ego qui in peccatis volutatus sum, primus vobis typus fiam, qui mundi estis, & virtuti operam datis. Ego primus inemet super pavimentum proijcio, purpurâ & diadema paruipendens: ascendite ad genas meas, & super oculos meos incedite, nec reputetis magnum, Imperatoris calcare scapulas: nec reueramini pedibus tangere, verticem, cui superimponitur a Deo donata corona: omnia pati promptum habeo, & agere promptius, quæ vobis quidem confusionem, mihi autem gloriam, & maximam claritatem consere videntur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ, tantum ut videam communionem, unitatem, & vnam ecclesiarum festiuitatem, tantum ne animæ detrimentum patiat, & gaudeat super me ille omnium inimicus diabolus, captiuum sumens, quod mihi desiderandum est, tantum spei meæ lampas insperare non extinguatur, per quam festinabam communi illustrati lætitiæ & gaudio.

Nescio quod erat satagendum & efficiendum, & non feci: vel quos proponendos admonitionis, & deprecationis sermones, & non proposui. vos de cetero videbitis. Innocens enim sum a perditione vestra. Si vero & ad magnum & horrendum illud iudicium futuræ dici vos remittitis, quasi pro vobis rationem dauiros: nescite quia bene noui, quia nullus vobis iustitiæ sermo siue hic adest, siue illic aderit, nisi quantum in hac controuersia inuentum extiterit. Verum si vultis ante illud iudicium, conscientiæ vestræ interrogare iudicium: dicetis amplius nihil, quam quod ab Imperio nostro dicitur. Deponite igitur conten-

tiones, fratres, & resumite amorem fraternitatis: fugite, diffensionem, & vnitatem amplectimini: odium auertite, & dilectionem in sinum recipite: state cum probabilibus, & capiti compaginamini. Recipite per obedientiam diuinæ communionis gratiā, & nihil ob secularia sitis solliciti. Sunt enim apud compatientissimum Imperium nostrum susceptionum modi diuersi, per quos consolabimur, & incessanter, quæ secundum sæculum vobis opportuna fuerint, faciemus. Rursus multimode deprecabimur, obsecrantes, rogantes, & omne ingenium commouentes ad spiritalia Patres nostros & Patriarchas, vt dispensent quid eorum quæ insunt animo vestro; tantum ne temere contra salutem vestram agatis. &c.] hæc & alia plura Imperator ad schismaticos Episcopos, sententia Romani Pontificis excommunicatione damnatos, hætenus in schismate permanentes.

Ista si spernitis, tanta charitate, atque animi demissione pronuntiata ab orthodoxo Imperatore, & eius contemnitis lacrymas: hostium proculdubio eritis audituri cachinnos, & ab æmulis eiusmodi ex diuina Scriptura iactari ludibria, & subsannari impropérijs istis: Hæccine ^a est vrbs perfecti decoris, gaudium vniuersæ terre? Aperuerunt super te os suū omnes inimici tui,] addentes: ^b Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicii?] Exprobrantes insuper cum derisione deliria in ætate decrepita Reipublicæ senescentis, annisq. iam reliquas superantis, & quidē inexcusabilibus rationibus. Nonne delirium est, aduersus Deum mortales bella suscipere, & contra diuinam institutionem audere laicos Dei ministris sacerdotibus dominari? Deliramentum quis esse negauerit, non curare, immo summe contemnere, habere loco ioci, immo & lucri, ab Apostolica Sede, ab ipsa Catholica Ecclesia excommunicationē esse præcisos? Deliratio nonne plane omnium maxima est, sperare extra Ecclesiam consequi posse salutem? At insuper quam grande illud delirium, Ecclesiam Romanam de vestra Republica semper bene merentem, conciliatricem Principum in sacrum foedus, in bello sociam,

^a Thren. 2.

^b Isai. 1.

ciam, in pace matrem, erga filiam propensio-
centia largiore pandentem sinum frugum : eandem ab
eiusdem filia amplexu diuellere, ac diro schismate separa-
re? cum id nihil aliud sit, quam eiusdem Reipublicæ ner-
uos succidere, & caput amputare? Sed delirium plane risu
dignum quis neget, velle contra stimulum calcitrare, &
obstinato animo virgere, vt fronte feriat durissimam petrā
atque confringat? At non delirantis senis tantum, sed fu-
rentis insania animi signum illud est euident, pio titulis
gloriæ infame schismaticorum nomen consequi laborare,
ac demum illud pudendum, quod ipsi adiacer, hæreticum.
Sed & illud quidē grande delirium apparet omnibus, quod
sub velamine libertatis, nectantur vincula seruitutis, connexa
peccatis, testante id diuina ^a Scriptura, quæ euacuari non
potest, quod qui facit peccatum, seruus est peccati, & quod
funibus ^b peccatorum suorum peccans quisque ligetur: ^b *Prov. 5.*
contra vero contemnatur verā libertas, quæ sanctæ religio-
nis cupiat vincula salutaria, quibus tantum obligata, libera
consistere possit, ac tuta, fortis, & permanens gloriosa, se-
cundum illud ^c Ecclesiastici ita monentis: Inhæc pedem ^c *Ecds. 6.*
tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuū.]
& sequitur: Erunt tibi, inquit, compedes eius in prote-
ctionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in
stolam gloriæ, & vincula illius alligata salutis.]

His vero & alijs id genus obiectantibus vestra gloriæ
æmulis & aduersarijs, Respublica ipsa, longiori senio effe-
cta prudentior, mente sana, corde sapiens, ipsius nempe sa-
nior pars ciuiū, quod Anna Heli, iuste ista respondeat: ^d *1. Reg. 12.*
quaquam desipio, sed mulier infelix nimis ego sum: nec
reputer me quis quasi vnā de filiabus Belial.] Nolens
ipsa & inuita patior ista Politicorū pressuris suffocata no-
uantium. Respiciat iam Deus ignominiam meam, & iudicet.

At hic tandem finis esto. Sed doleo vehementer, quod
absque, Valete. Ioannes ^e enim Apostolus id vetat facere, & ^e *Ioan. epist. 2.*
cum eo omnis simul Ecclesia, quod indignos salutatione
iuste iudicet eos, qui non cōmunicantes Romanæ Ecclesiæ,
omnis penitus sint salutis expertes. Quod nolim puteris,
sym-

symbolum esse odij. Absit. Quisnam est qui magis præcipiat & inculcet inimicorum dilectionem, ipso Ioanne? Nemine odit Ecclesia, quæ inimicos diligendos esse, monet scriptis, & ingerit verbis; sed quæ a Deo (vt ipsa testatur) charitatem acceperit ordinatâ: quæ sunt Dei, diligat ipsa; & peccata, quæ sunt extra & contra Deum, odio persequatur.

Aug. ep. 103

Hinc Augustinus^b scribens ad Maximinum Donatistarum schismaticorum antesignanum, eadem ratione detestatus in ipso dirum schisma, inter alios titulos, quibus honorare fas est hominem extra Ecclesiam positum, nominat dilectissimum. Testis est mihi Deus, quomodo vos omnes cupiam in visceribus IESU Christi, & hoc oro cum Apostolo, Ephesios commonete, vt in Ecclesia Catholica sitis vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ.] extra quam connexionem & unitatem nulla cuiquam penitus poterit esse salus, sed lugenda semper absque redemptione damnatio. Faxit Deus, vt sancti Spiritus gratia, diffolata illa caligine, qua obtexit Deus in furore suo filiam Sion, arideat nobis prior illa vestra serenitas; & sidera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum,] in firmamento Ecclesiæ fixa resplendeant in æternum, secundum illud propheticum: [Stellæ dederunt lumen in custodijs suis, & lætati sunt, vocatæ sunt, & dixerunt, Adsumus: & luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas.] Amen.

Id Tbrn. 2.

e Lad. epist.

f Bar. 3.

g Aug. ep. 162.

Sit autem vobis Parænesis hæc (vt sic perorẽ cum *g* Augustino ad Donatistas) correctio, si velitis: Testis vero, & si nolitis.]







Indice

1. *Georgii Baronii Cardinalis. Praefatus ad Rem-
publicam Venetiam* *Romae & Florentiae* C. 1.
2. *Auvertimenti Vani alla Repubblica di Venezia
Di Nicomaco Filalisco Romano* C. 29
3. *Lettera del P. M. Gio: Antonio Bonio Car-
melitano, al P. M. Paolo Rocca Sopra:
a due lettere del Doge, e Senato di Ven.
al Clero, e Popolo del suo Stato, e sopra
a due altre scritture in quel Dominio
diuolgate intorno alla validità delle
Censure di Papa Paolo V. contro i Venetiani* C. 55.
4. *Risposta del Card. Belarmine a due libretti
Uno intitolato. Risposta di un Dottore di
Theologia ad una lettera scitagli da uno
Reu.^{do} suo amico sopra il breue di censura
di Papa Paolo V. contro Venetiani. E l'altro
trattato sopra la validità delle scom-
muniche di Gio: Seruone* C. 65.

5 Risposta del Card. Belarmino alla difesa
delle otto propositioni di Sio. Morillo
6 Propugnaculum Ecclesiasticæ Libertatis, et Privi-
legiorum Potestatis adversus Leges Venetæ Latas
7 Et contra eorum defensores. Auctores D. Joane
Belarmino do. Suenaras.

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100